

Turističko - geografska obilježja atrakcijske osnove Turske

Ljubić, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:096412>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

ANDREA LJUBIĆ

TURISTIČKO – GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE TURSKE

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

ANDREA LJUBIĆ

TURISTIČKO – GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE TURSKE

Završni rad

JMBAG: 0303075023, redovni student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Turistička geografija svijeta

Mentor: doc. dr. sc. Nikola Vojnović

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Andrea Ljubić, kandidatkinja za prvostupnicu kulture i turizma, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Andrea Ljubić

U Puli, 21. rujna, 2020. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ Andrea Ljubić _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Turističko-geografska obilježlja atrakcijske osnove Turske koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 21. rujna 2020. (datum)

Potpis

Andrea Ljubić

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ	2
2.1. Opća obilježja geografskog položaja.....	2
2.2. Prometno – geografski položaj i prometna povezanost	3
2.3. Turističko – geografski položaj.....	4
3. PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA.....	4
3.1. Reljef	4
3.2. Vode.....	5
3. 2. 1. More.....	5
3. 2. 2. Vode na kopnu.....	5
3.3. Klima	5
3. 4. Biljni i životinjski svijet	6
4. DRUŠTVENA ATRAKCIJSKA OSNOVA.....	7
4. 1. Kulturno – povijesni spomenici	7
4. 2. Kulturne ustanove	8
4. 3. Manifestacije.....	8
4. 4. Gastronomija.....	8
5. OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE TURISTIČKIH REGIJA.....	9
5.1. Mediteransko primorje	10
5.2. Egejsko primorje	15
5.3. Mramorno primorje.....	18
5.4. Crnomorsko primorje.....	23
5.5. Jugoistočna Anatolija.....	25
5.6. Središnja Anatolija.....	27
5.7. Istočna Anatolija	31
6. POSEBNI OBLICI TURIZMA I TURISTIČKI PROMET.....	32
6.1. Utjecaj atrakcijske osnove na razvoj posebnih oblika turizma	32
6.2. Smještajni kapaciteti i turistički promet	34
LITERATURA	38
POPIS PRILOGA	40
SAŽETAK	41
SUMMARY.....	42

1. UVOD

U ovom završnom radu naglasak je na atrakcijskoj osnovi države Turske. Republika Turska je država koja se nalazi na dva kontinenta, u jugoistočnoj Europi i jugozapadnom dijelu Azije. Tema je odabrana iz razloga što je Turska zbog svog položaja na dva kontinenta bogata kulturom koja je jedinstvena u svijetu te predstavlja spoj istočnjačkih i zapadnjačkih običaja i tradicija. Osim kulture, potrebno je još spomenuti i jedinstveni strateški položaj budući da se Turska nalazi između Europe na zapadu, zatim između središnje Azije na istoku, Rusije na sjeveru kao i Bliskog istoka na jugu. Svrha rada je prikazati geografska obilježja Turske i njen cjelokupni turistički razvoj budući da postaje sve popularnija turistička destinacija. Na to se može nadovezati i cilj ovog završnog rada odnosno analiza atrakcijske osnove te njen utjecaj na nastanak i razvoj turizma u Turskoj.

Završni rad i njegova izrada prvenstveno se temelje na knjigama kao što su *Worldwide destinations* autora Briana Bonifacea, Chris Cooper i Robyn Cooper, zatim *Geografija turizma* autora Zorana Curića, Nikole Glamuzine i Vuka Tvrtka Opačića te ostaloj stručnoj literaturi. Literatura koja obrađuje ovu temu je lako dostupna. Važno je naglasiti i da su upotrijebljene ovlaštene internetske stranice kao što su službena stranica turističkog vodiča "GoTurkey", Ministarstva turizma i kulture Republike Turske, Central Intelligence Agency i dr. Metode koje su bile korištene za izradu rada su metoda analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, statističke metode i metoda deskripcije. Cjelokupna metodologija istraživanja se sastoji od prikupljanja literarure kao i prikupljanja statističkih podataka te njihova analiza. Podatci koji su korišteni prilikom pisanja ovog završnog rada bili su prikupljeni iz sekundarnih izvora odnosno stručne i znanstvene literature te internetskih izvora.

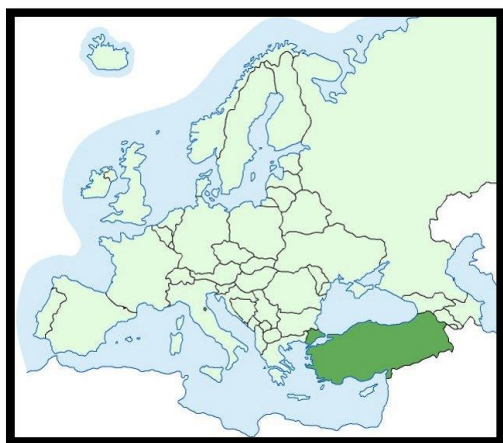
Rad se sastoji od uvoda, pet glavnih poglavlja s nekoliko potpoglavlja, zaključka, literature, popisa priloga i sažetka. U drugom je poglavlju objašnjen geografski položaj Turske, u trećem je poglavlju navedena cjelokupna prirodna atrakcijska osnova, a u četvrtom društvena atrakcijska osnova. U petom poglavlju navedena su sva obilježja atrakcijske osnove pojedinih turističkih regija u Turskoj, a u šestom poglavlju su navedeni posebni oblici turizma zajedno s turističkim prometom Turske.

2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ

U ovom poglavlju biti će riječ o geografskom položaju Turske, a također će biti pojašnjen prometno – geografski položaj zajedno s prometnom povezanošću kao i turističko – geografski položaj.

2.1. Opća obilježja geografskog položaja

Turska kao država koja se prostire na dva kontinenta, svojim manjim dijelom u iznosu od svega 3% pripada Jugoistočnoj Europi, dok svojim većinskim dijelom pripada Jugozapadnoj Aziji.¹ Ova zemlja se na sjeveru prostire između Crnog mora, na sjeveroistoku leži između Gruzije i Armenije, na istoku je smještena između Azerbajdžana i Irana, na jugu se prostire između Iraka, Sirije i Sredozemnog mora, na zapadu leži pored Egejskog mora, dok je na sjeverozapadu smještena između Grčke i Bugarske (sl. 1). Može se zaključiti kako teritorij Turske obuhvaća Malu Aziju i također dijelove Armenije, Kurdistana i Tracije.² Površina zemlje iznosi sveukupno 783, 562 km². Od te brojke, na kopneni teritorij otpada 769, 632 km² dok na vodeni teritorij otpada preostali dio, točnije 13, 930 km². Prema tim podacima, Turska je 38 zemlja po veličini na svijetu. Ukupna duljina turske obale iznosi 7, 200 kilometara.³

Slika 1. Geografski položaj Turske

Izvor: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=62811> (2.9.2020.).

¹ K. Natek, M. Natek, *Države svijeta 2000*, Zagreb, Mozaik knjiga, 2000., str. 360.

² Enciklopedija, Turska. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62811> (22.7.2020.).

³ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> (22.7.2020.).

2.2. Prometno – geografski položaj i prometna povezanost

Da bi prometno – geografski položaj bio povoljan, određena država mora imati dobar smještaj u odnosu na neke druge veće geografske cjeline, mora imati razvijenu trgovinu s drugim zemljama, razvijen cjelokupni prometni sustav te razvijene uslužne djelatnosti na dobroj lokaciji. Često se dobrim prometno – geografskim položajem smatra to da određena destinacija ima tzv. središnjost to jest da je u centru važnih prometnih tokova koji idu prema toj istoj destinaciji. Osim prometnih tokova, veliku važnost imaju i povoljni prirodni pravci, ali i drugi vodeni, kopneni i naravno zračni pravci. Osim prethodno navedene tzv. središnjosti, još jedan ključ za dobar prometno – geografski položaj je također tzv. prelaznost to jest da destinacija bude obavezni pravac pomoću kojeg se dolazi odnosno prelazi do nekih drugih destinacija. S druge strane postoje još neki čimbenici zbog kojih destinacija ne može ostvariti dobar prometno – geografski položaj. To se odnosi na destinacije koje su na periferiji geografskog prostora ili su pak izolirane od važnih prometnih pravaca.

Promet ima zadaću da povezuje određeni prostor odnosno da povezuje ljude, a također predstavlja i jedan od najznačajnijih razvojnih čimbenika na svijetu. Prema jednoj definiciji promet bi bio kompleksni sustav u prostoru koji je stvoren zahvaljujući djelovanju čovjeka, a ima zadaću prijevoza ljudi, robe i dobara, a također i prijenos vijesti i energije. Također postao je nezaobilazan čimbenik u oblikovanju ljudske svakodnevice.⁴ Što se tiče prometa u Turskoj, 1973. godine bio je izgrađen most preko Bospora, a 2013. godine željeznički tunel ispod Bospora. Takvim činom se uvelike povećao prometni značaj cjelokupne Turske budući da se na taj način može još više razvijati cestovni promet između kontinenata. U Istanbulu se nalaze dvije zračne luke, Ataturk i Sabiha Gokcen, zatim postoji zračna luka Esenboga u Ankari te također u Izmiru, Diyarbakiru, Bursi, Samsunu i Adani.⁵ Najveće i najznačajnije pomorske luke nalaze se u Aliagi, Ambarli, Diliskelesi, Eregli, Izmiru, Kocaeli, Mersinu, Limani i Yarimci. Luke u kojima se nalaze kontejneri za prijevoz robe i drugih dobara nalaze se u Ambarli i Mersinu, dok se u gradu Aliagi i Marmara Ereglisi nalaze LNG terminali za proizvodnju zemnog plina. Što se tiče brojevanih podataka, ukupna duljina turskih željeznica iznosi 12, 710 kilometara, duljina cesta je 67, 333 kilometara, dok plovni putevi iznose 1, 200 kilometara.⁶

⁴ A. Malić, *Geoprometna obilježja svijeta*, Koprivnica, Dr. Feletar, 1995., str. 21 – 70.

⁵ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62811> (22.7.2020.).

⁶ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> (22.7.2020.).

2.3. Turističko – geografski položaj

Geografski položaj Turske u kontekstu turizma vrlo je povoljan, posebice zbog određenih prirodnih atraktivnosti budući da se obala ove zemlje proteže kroz četiri mora. Unutrašnjost Turske nije povoljna u tolikoj mjeri koliko obala zato što se većinom sastoji od polusuhih stepa ponajviše na Anatolskoj visoravni.⁷

3. PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA

U ovom poglavlju biti će navedena prirodna atrakcijska osnova Turske što znači da će se detaljnije analizirati reljef, vode, klima te biljni i životinjski svijet.

Pažljivim kombiniranjem prirodnih i društvenih atraktivnosti došlo je do pravog turističkog razvoja, no ipak u Turskoj su dominantnije one prirodne atraktivnosti poput klimatskih čimbenika, hidrogeografskih ili geomorfoloških čimbenika turskog primorja koji su ključni za razvoj kupališnog turizma budući da država ima izlaz na četiri mora, Sredozemno, Egejsko, Mramorno i Crno more, a osim toga karakteristična je i razvedena obala posebice u egejskom primorju.⁸

3.1. Reljef

Europski dio Turske smješten je na Balkanskom poluotoku koji se sastoji od regije Istočna Trakija koja je poznata i pod nazivom Europska Turska s nizinom i niskim prigorjem te od gorja Istranca na sjeveru. Azijski dio Turske smješten je na poluotoku Maloj Aziji i na Armenskom visočju. Oba se ubrajaju u mlada euroazijska gorja, dok se samo manji jugoistočni dio Turske ubraja u Arapsku ploču. Anatolska visoravan nalazi se u središtu Male Azije, koja se na svojem zapadnom dijelu spušta prema Egejskom moru te se na njoj nalaze brojna slana jezera odnosno ugašeni vulkani. Na sjevernom dijelu Anatolske visoravni prostire se Pontsko gorje, a ispod njega nalazi se crnomorska obala, dok se južno od Anatolske visoravni smjestilo gorje Taurus. Nadalje, podno gorja Taurus smjestila se Kilikijska nizina poznata po svom plodnom tlu budući da se sastoji od šljunka i gline kojeg su donijele okolne planinske rijeke. Prethodno spomenuto Armensko visočje azijskog dijela Turske nalazi se na istoku države, dok su povrh Armenskog visočja smješteni planinski hrptovi i vulkani. Arapska ploča koju čini manji, jugoistočni dio Turske zapravo je blago valoviti ravnjak.⁹ Reljef Turske oblikovan je pokretima tektonike budući da su se u Pontskom gorju i u istočnom dijelu Taurusa dogodila tri potresa 1970., 1976., i 1983. godine, a

⁷ B. G. Boniface, C. Cooper, R. Cooper, *Worldwide Destinations*, 6. izdanje, Routledge, str. 307

⁸ Z. Curić, N. Glamuzina, V. T. Opačić, *Geografija turizma*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2013., str. 104

⁹ K. Natek, M. Natek, *Države svijeta 2000*, Zagreb, Mozaik knjiga, 2000., str. 360.

osim toga oblikovan je i vulkanskim područjem između Armenskog visočja i Pontskog gorja. Veći turski poluotoci koji se nazivaju Bafra, Carsamba i Ince odvojeni su Samsunskim i Sinopskim zaljevom. Na južnoj obali nalaze se Antalijski i Mersinski zaljev, dok se na istočnom dijelu Mersinskog zaljeva nalazi Iskenderunski zaljev. Na Trakijskom poluotoku poznat je zaljev Saros.¹⁰

3.2. Vode

Ovo poglavlje dijeli se na dva potpoglavlja što znači da će u prvom biti riječ o moru, dok će u drugom biti riječ o vodama na kopnu to jest rijekama i jezerima.

3. 2. 1. More

Turska ima izlaz na četiri mora, a to su Crno more, Mramorno more, Egejsko more i Sredozemno more.¹¹ Svojstva navedenih mora omogućuju razvijanje kupališnog turizma na način da se kroz nekoliko mjeseci u godini dodatno obogaćuje turistička sezona.

3. 2. 2. Vode na kopnu

Na Armenskom visočju u azijskom dijelu Turske izvire rijeke poput Eufrata (Firat) i Tigrisa (Dicle) koje dalje teku duž područja Mezopotamije i rijeka Aras koja se nakon toga ulijeva u Kaspijsko jezero. Rijeke Male Azije napravile su duboke doline unutar tog gorja. Primjeri takvih rijeka su Kizilirmak i Sakarya koje teku prema Crnom moru, zatim rijeke Gediz i Menderes koje teku prema Egejskom moru i rijeka Ceyhan koja se ulijeva u Sredozemno more. Navedene rijeke su neke od najvećih rijeka u Turskoj dok druge, one manje često znaju presušiti posebice tijekom ljetnih mjeseci. Osim toga, izgrađeno je nekoliko brana koje su omogućile umjetno natapanje kao i dobivanje električne energije. Najpoznatiji takav projekt jest Jugoistočna Anatolija na rijeci Eufrat i Tigris gdje se najveća brana naziva Ataturk Baraji, a visoka je 184 metra. Što se jezera tiče, najveći njihov broj je koncentriran u unutrašnjosti azijskog dijela Turske. Takva se jezera u literaturi označavaju kao zavale bez otjecanja u more sa slanim jezerima u svojim najnižim dijelovima. Primjer toga su jezero Van i jezero Tuz.¹² Osim navedenih, još neka od turskih jezera su Beysehir, Egridir, Iznik, Apolyont i Manyas. Većinom su tektonskog podrijetla.¹³

3.3. Klima

Geografska istraživanja bave se između ostalog istraživanjem određenih elemenata u prirodnoj osnovi određene regije, a upravo klima čini jedan od elemenata prirodne osnove.

¹⁰ M. Klemenčić, Atlas Europe, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1997., str. 473.

¹¹ ibidem, str. 474.

¹² K. Natek, M. Natek, *Države svijeta 2000*, Zagreb, Mozaik knjiga, 2000., str. 360.

¹³ M. Klemenčić, Atlas Europe, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1997., str. 474.

Definicija klime jest prosječno stanje atmosfere u određeno vrijeme te na određenom mjestu. Znanost o klimi naziva se klimatologija. Zadaća klimatologije kao znanosti je da prikazuje klime duž različitih dijelova svijeta, odnosno da ih klasificira te da bilježi rasprostranjenost pojedinih vrsta klima. Podjela klimatologije vrši se na opću klimatologiju i na klimatografiju. Opća klimatologija bavi se istraživanjem fizičkih osnova prosječnih stanja atmosfere dok se klimatografija bavi samim prikazom klime prema određenim krajevima ili postajama. Najpoznatija podjela klima je upravo Koppenova klasifikacija klima. Dakle, prema Koppenu, klime se dijele prema sveukupno pet klimatskih razreda koji se označuju velikim slovima abecede od A do E. Sukladno tome, klimatski razred A odnosi se na tropske kišne klime, razred B su suhe klime, u razred C ubrajaju se umjereno tople kišne klime, razred D odnosi se na borealne ili snježno – šumske klime, dok se posljednji, razred E odnosi na snježne klime. Osim toga, svaki se klimatski razred dijeli na podskupine na način da se dodaje drugo slovo koje označava stupanj vlažnosti, osim razreda E.¹⁴

Što se tiče podneblja odnosno klime u Turskoj, ona je sredozemna, vlažna suptropska i kontinentalna. Na obali Sredozemnog i Egejskog mora prevladava sredozemna klima, dok na obali Crnog mora prevladava vlažna suptropska klima. U Europskoj Turskoj to jest u Traciji i u unutrašnjosti Male Azije najčešće prevladava kontinentalna klima. Što se srednjih mjesečnih temperatura tiče, prema podacima iz knjige „Države svijeta“ (Natek), u Izmiru tako primjerice temperatura u siječnju iznosi 8,3 stupnja Celzija, a u srpnju 27 stupnjeva. U Ankari prosječna temperatura u siječnju iznosi -0,3 stupnja, a u kolovozu 22, 8 stupnjeva, dok je primjerice u Adani prosječna siječanjska temperatura 8,9 stupnjeva, a u kolovozu 28,3 stupnja Celzija.¹⁵ Može se zaključiti kako je klima u duž cijele Turske vrlo povoljna za sve turističke aktivnosti, osim na sjeveroistoku zemlje gdje su smještene planine na kojima zime znaju biti vrlo jake, poput sibirskih. Kišna razdoblja najučestalija su na Crnomorskom primorju tijekom cijele godine.¹⁶

3. 4. Biljni i životinjski svijet

Što se tiče biljnog svijeta, na obalama Sredozemnog i Egejskog mora najčešće se može pronaći vegetacija poput makije ili borove šume. Na najvišim dijelovima planine Taurus rastu

¹⁴ T. Šegota, A. Filipčić, *Klimatologija za geografe*, Zagreb, Školska knjiga, 1996., str. 2. i 290.

¹⁵ K. Natek, M. Natek, *Države svijeta 2000*, Zagreb, Mozaik knjiga, 2000., str. 360.

¹⁶ B. G. Boniface, C. Cooper, R. Cooper, *Worldwide Destinations*, 6. izdanje, Routledge, str. 307

šume jele i libanonskog cedra. Šumska vegetacija čini 26% površine u Turskoj. Na obali Crnog mora odnosno na obroncima Pontskog gorja rastu bjelogorične i miješane šume, a to su primjerice bukva, grab, kesten, smreka, hrast ili bor, no osim šuma, ovo je područje poznato i po plantažama čaja. Na Anatolskoj visoravni može se pronaći stepa koja na nekim područjima služi kao poljoprivredna površina.¹⁷

Teritorij Turske je također stanište nekih vrsti divljih životinja i ptica poput vukova, lisica, divljih svinja, dabrova, šakala, hijena, medvjeda, jelena, gazela i planinskih koza koje obitavaju u prethodno navedenim šumskim predjelima. Neke od vrsta domaćih životinja su bivoli, zatim angorske koze, deve, konji, magarci i ovce. Ptice koje obitavaju na području Turske su jarebice, divlje guske i prepelice.¹⁸ Potrebno je još napomenuti kako se u regiji Središnja Anatolija nalazi mjesto Kangal iz kojeg potječe istoimena pasmina turskog psa, dok se u Mramornoj regiji nalazi mjesto Karacabey poznato po uzgajalištu za konje.

4. DRUŠTVENA ATRAKCIJSKA OSNOVA

U ovom poglavlju biti će ukratko navedeni samo najvažniji kulturno – povijesni spomenici i kulturne ustanove, dok će u petom poglavlju biti nešto detaljnije analizirani prema pojedinoj turističkoj regiji Turske. Nakon toga navest će se manifestacije i turska gastronomija.

4. 1. Kulturno – povijesni spomenici

Što se tiče društvenih atraktivnosti Turske, najveći je naglasak na kulturno – povijesnim spomenicima upravo zbog bogate turske povijesti, a ponajviše ima ostataka iz razdoblja Osmanskog Carstva te iz razdoblja antike koji i danas privlače sve veći broj turista. Uvelike je poznato kako se ova država svojim teritorijem prostire na dva kontinenta, a iz toga proizlazi činjenica da se u turskoj kulturi osjeća miješanje Istoka i Zapada što predstavlja još jednu atrakciju za turiste koji dolaze iz nekih drugih dijelova svijeta. Neki od najvećih i najznačajnijih kulturno – povijesnih spomenika su Selimiye džamija u Edirneu koja predstavlja pravo remek djelo turskog arhitekta Sinana, zatim Grand Bazaar u Istanbulu, Špiljska crkva Svetog Petra u Antakiji i mjesta koja su uvrštena na popis svjetske baštine UNESCO – a, a to su Gobeklitepe, povijesna područja Istanbula, arheološko nalazište Troja, NP Goreme i Cappadocia, Hattusha, Nemrut Dag, Efez, Velika džamija i bolnica Divrigi, Xanthos – Letoon, Hierapolis – Pamukkale,

¹⁷ K. Natek, M. Natek, *Države svijeta 2000*, Zagreb, Mozaik knjiga, 2000., str. 360.

¹⁸ <https://www.britannica.com/place/Turkey/The-central-massif#ref44462> (22.7.2020.).

grad Safranbolu, Selimye džamija u Edirneu, Catalhoyuk, Pergamon, Bursa, Tvrđava Diyarbakir s kulturnim krajolikom vrtova Hevsel, Arheološka nalazišta Ani i Afrodizija.

4. 2. Kulturne ustanove

Neke od najpoznatijih kulturnih ustanova u Turskoj su Crkva Hora u Istanbulu koja obiluje freskama i mozaicima, Arheološki muzej u Efezu, Muzej Sakip Sabanci u Istanbulu koji predstavlja privatni muzej likovnih umjetnosti, Muzej mozaika Zeugma u Gaziantepu koji je poznat po mozaiku romske djevojke, Istanbulski muzej moderne umjetnosti, Muzej Mevlana u Konyi s Rumijevim mauzolejem, Palača Topkapi u Istanbulu, Galerija CerModern u Ankari i Aja Sofija u Istanbulu.¹⁹

4. 3. Manifestacije

Osim mnoštva kulturno – povijesnih spomenika, prirodnih atrakcija i bogate gastronomske ponude, Turska svojim posjetiteljima također može ponuditi mnoštvo manifestacija odnosno raznih festivala. To je ujedno i izvrstan način na koji se mogu privući dodatni posjetitelji, čak i izvan glavne turističke sezone te se također može razviti nešto moderniji imidž destinacije.

U Turskoj postoje razni glazbeni i kulturni festivali, sportska događanja, vjerski festivali, lokalni tradicionalni festivali, razna događanja na otvorenom kao noća događanja. Glavna festivalska destinacija je upravo Istanbul gdje se najčešće održavaju razni glazbeni festivali, no osim njega popularne su destinacije Ankara, Antalija i Izmir. Početkom rujna svake se godine u Izmiru održava Svjetski sajam s raznim društvenim i glazbenim događanjima koji predstavlja jednu od najstarijih festivalskih aktivnosti u Turskoj. Što se tiče vjerskih događanja, najvažnijim takvim događajem smatra se Ramazan. Što se tiče tradicionalnih turskih festivala, na folklornim se festivalima mogu vidjeti najbolji turski plesovi i tradicionalne narodne nošnje.²⁰

4. 4. Gastronomija

Turska kuhinja je zbog svojih vrhunskih specijaliteta poznata širom svijeta. Zbog povijesnih okolnosti turska se kuhinja uspjela proširiti čak i na područje Hrvatske. Najčešće se temelji na janjetini i ovčetini, no osim toga uključuje i govedinu i piletinu te sve vrste morskih plodova i drugih pažljivo odabranih sastojaka. Kada netko spomene tursku kuhinju, prva pomisao su mesna jela s roštilja poput ćevapa, doner kebapa ili kofti, no osim mesnih jela, ova se kuhinja

¹⁹ <https://theculturetrip.com/europe/turkey/articles/the-best-museums-in-turkey/> (2.9.2020.)

²⁰ <https://hrv.vivit-tours.com/8-popular-festivals-turkey-that-make-it-an-irresistible-holiday-destination-510563> (30.7.2020.).

može pohvaliti i nekim drugim delicijama. Prilikom serviranja jela, meso se poslužuje u nešto manjoj količini zato što se veći naglasak stavlja na povrće. Turski kebab je najčešće napravljen od janjetine, ali može biti i od drugih vrsta mesa. Postoji nekoliko vrsta kebapa kao što su primjerice šiš kebab, doner kebab, iskender kebab, itd. Konkretno za područje Mediteranskog primorja, za grad Adanu karakterističan je kebab napravljen od mljevenog mesa, bulgura, rajčice, paprike, luka i peršina, a od pića se ističe shalgam koji se radi od tamne repe i shira to jest jedne vrste soka dobivenog od grožđa. Hatay je poznat po specijalitetima od kozica i po desertu koji se naziva künefe što označava topli desert od zaslađene pšenice punjen rastopljenim sirom i humusom koji se dobiva od mješavine slanutka, češnjaka i paprike. Kofte nalikuju na mesne okruglice, napravljene su od mljevene janjetine pomiješane s jajetom, rižom, krušnim mrvicama i raznim začinima. Šašlik se priprema od sitno sjeckanih kockica mesa s roštilja u kombinaciji s rajčicom, lukom i paprikom. Vrlo je popularna i ulična hrana koja uključuje razne grickalice, priloge, bureke ili razne pite koje su punjene sirom ili povrćem, zatim gozleme koje predstavljaju svježe pečen ravni kruh na kojeg se stavljaju razni slani sastojci. Iznimno je za područje Istanbula karakterističan tradicionalni istanbulski sendvič s ribom. Osim navedenih jela, poznate su i razne vrste sira kao što su na primjer tulum, kars, kaskaval, itd. Što se tiče pića, Turska je poznata po voćnim sokovima, zatim po ayranu odnosno jogurtu koji je pomiješan s vodom te ima blago slani okus koji posebno paše uz mesna jela. Od drugih pića neizostavan je jaki turski čaj koji predstavlja nacionalni stimulans te se služi s šećerom i ponegdje limunom i naravno turska kava koja se poslužuje s lokumom, turskom poslasticom. Svakako je potrebno spomenuti i vrlo obilni turski doručak koji uključuje kruh, maslac, džem, med, masline, rajčice, krastavce, sir, jogurt, hladno meso, jaja, voćne sokove te čaj i kavu. Obično se takav doručak servira kao buffet (švedski) stol. Osim turskog doručka, postoji i tzv. meza koja uključuje veći broj raznih vrsta hladnih jela posluženih na pladnju.²¹

5. OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE TURISTIČKIH REGIJA

U Turskoj postoji sveukupno sedam turističkih regija, a to su: Mediteransko primorje, Egejsko primorje, Mramorno primorje, Crnomorsko primorje te Jugoistočna, Središnja i Istočna Anatolija. Unutar ovog poglavlja pomno su opisane njihove karakteristike odnosno navedene su najznačajnije turističke destinacije u pojedinim regijama.

²¹ <https://turkeytravelplanner.com/details/Food/index.html> (28.7.2020.).

5.1. Mediteransko primorje

Mediteransko primorje koje je na turskom jeziku poznato i kao Akdeniz vrlo je popularno kao turistička destinacija. Obiluje kupalištima i plažama zbog kojih je upravo ova regija prvi odabir turista prilikom planiranja svog putovanja, a osim toga sadrži ponudu za posjetitelje koji su željni avanture te se namjeravaju baviti istraživanjem. Glavnim kupališnim odredištem smatra se grad Antalya koja osim toga može ponuditi još i kulturno – povijesne spomenike i muzeje. Osim Antalye, druge važne turističke destinacije Mediteranskog primorja su Burdur, arheološki lokalitet Side, zatim Mersin s bogatom ponudom spomenika te Antakya u kojoj se nalazi mnoštvo muzeja. Osim Antalye, druga poznata kupališna odredišta su Alanya, Ulucinar i Dalyanagzi.²²

Najznačajnije turističke destinacije Mediteranskog primorja su:

- Antalya
- Adana
- Burdur
- Hatay
- Mersin²³

Prednosti Antalyje u kontekstu turizma očituju se u tome što sadrži hotele s pet zvjezdica, odmarališta i zabavne ustanove, no osim toga, posjetiteljima može ponuditi morsku obalu za uživanje u ljetnim mjesecima, skijanje na planinama u zimskim mjesecima te brojne arheološke lokalitete i ruševine. U svakom dijelu grada, posebice u staroj četvrti, mogu se pronaći umjetnička djela raznih civilizacija. Tako primjerice postoji Kaleiçi, slikoviti stari kvart okružen gradskim zidinama, uskim vijugavim ulicama i starim drevnim kućama. Simbolom Antalyje smatra se minaret Yivli džamije kojeg je u 13. stoljeću dao sagraditi sultan Alaeddin Keykubat, Seljuk, u znak pobjede odnosno osvajanja primorskih zemalja. Od nekoliko osmanskih džamija koje se nalaze u Antalyji, dvije su najpoznatije upravo zbog svojih izvanrednih ukrasa. To su Murat – pašina džamija iz 16. stoljeća i Tekeli Mehmet – pašina džamija iz 18. stoljeća. Osim navedenih, postoji İskele džamija iz 19. stoljeća koja je postala prava atrakcija budući da je izgrađena od klesanog kamena i postavljena na četiri stupa koji prolaze preko prirodnog izvora te džamija Kesik

²² Z. Curić, N. Glamuzina, V.T. Opačić, Geografija turizma, Zagreb, Naklada Ljevak, 2013., str. 105.

²³ <https://www.goturkey.com/destinations/regions/mediterranean> (3.9.2020.)

Minaret koja je prije dolaska Osmanskog Carstva bila crkva. Potrebno je još spomenuti i kulu pod nazivom Hıdırlık Kulesi koja je nekada služila kao svjetionik.

Izvan samog centra Antalyje nalazi se nekoliko manjih mjesta koja također obiluju turističkim atrakcijama. Krećući se planinskim krajolikom zapadno od Antalyje dolazi se do mjesta Kemer čije se odmaralište uklapa s okolnim krajolikom. Marina u Kemeru pogodna je za ljubitelje nautičkog turizma budući da takvim posjetiteljima nudi netaknute uvale i plaže. Šetajući obalnom šetnicom na kojoj se nalaze kafići, trgovine i suvenirnice, dolazi se do plaže Kemer koja posjeduje Plavu zastavu. Osim Kemera, sjeverno od Antalyje nalaze se turistička mjesta kao što su Kızıltepe, Göynük i Beldibi, a južnije su smješteni Çamyuva i Tekirova. Grad Belek predstavlja modernu luksuznu destinaciju za odmor i igranje golfa. Neke od tamošnjih atrakcija su Seljukov most koji se pruža preko rijeke Köprü, zatim staro antičko kazalište, ostatci bazilike, agore i akvadukta. Sjeveroistočno od Antalyje smjestio se Nacionalni park Kanjon Koprulu čija je dolina bogata raznim vrstama flore i faune, dok je Nacionalni park špilja Altınbesik poznat po jezerima i stijenama u takvom pećinskom području. Do spomenute špilje dolazi se kroz mjesto Ürünlü koje predstavlja autentično selo. Mjesto Side, što u prijevodu s turskog jezika znači „šipak“, je ljetovalište koje zbog svojih pješčanih plaža, trgovina i bogatom smještajnom ponudom privlači mnoštvo posjetitelja. Svakako najveće i najpopularnije turističko odmaralište pokrajine Antalyje jest Alanya. Za vrijeme vladavine Seljuka, Alanya je postala njihova zimska rezidencija i pomorska baza stoga je tamo bila izgrađena tvrđava s otprilike 150 kula koja ujedno predstavlja i jednu od najljepših znamenitosti na obali. Osim navedene tvrđave, Alanya je poznata još i po svojim pristaništima i Crvenom tornju. Neke od ostalih atrakcija su ruševine džamija, natkriveni bazar, cisterna te bizantska crkva.

Nedaleko Antalyje posjetitelji koje zanima primjerice kulturni ili arheološki turizam mogu uživati u ostacima prošlih civilizacija. Naime, nekad davno postojao je drevni grčki odnosno rimski grad Phaselis u kojem su postojale tri luke te je predstavljao veliko trgovačko središte. Zahvaljujući tome, danas se tamo nalaze brojne ruševine rimskih akvedukata, kazališta, termi i drugih ostataka koji predstavljaju prave turističke atrakcije. Osim Phaselisa, potrebno je spomenuti i drevni grad Olympos smješten u podnožju planine Tahtalı kao i Yanartaş poznat po mitskom heroju Bellerophonu. U Turskoj je nekada postojala starovjekovna regija pod nazivom Likija odnosno Licija unutar koje su postojali drevni gradovi poput Limyre, Arykande ili Myre koja se

danas naziva Demre ili Kale. Na popisu svjetske baštine pod zaštitom UNESCO – a uvršteni su likijska prijestolnica Xanthos te grčki hram Letoon smješten između gradova Kaş i Fethiye koje predstavlja pravo arheološko nalazište na kojem se može pogledati spoj ličke tradicije i grčkih utjecaja, posebice u pogrebnoj umjetnosti. Epigrafski natpisi koji su tamo pronađeni važni su za razumijevanje povijesti ličkog naroda i njihovog indoeuroskog jezika. Osim Licije, postojala je i starovjekovna regija Pamfilija čiji se drevni grad Perge nalazi u okolici Antalyje.

U blizini Demrea smještena je grupa otočića pod nazivom Otok Kekova, a nešto zapadnije smjestio se mali gradić Kaş okružen planinama te gradić Kalkan iz kojeg se pruža pogled na zaljev. Ovo područje posjetiteljima može ponuditi jedinstveni odmor budući da u istom danu mogu skijati, a poslije toga sunčati se na plaži. Naime, na planini Bakırlı nalazi se zimsko, sportsko odmaralište Saklıkent na kojem se tijekom ožujka i travnja može skijati, a poslije toga, u Antalyji može se uživati na plaži.²⁴

Adana predstavlja četvrti najveći turski grad. Pogodna je za ljubitelje kulturnog i arheološkog turizma budući da posjetitelji mogu razgledavati stare antičke gradove i proučavati prošlost starih civilizacija, dok ljubitelji prirode mogu uživati u hladnom i čistom zraku koji dolazi s planine Taurus. Unutar samog centra grada, na rijeci Seyhan, proteže se Kameni most dugačak 310 metara s čak 21 lukom, no danas je sačuvano samo 14 lukova. Od nekoliko džamija najstarija je Akča Mesdžid iz 1489. godine, građevina bez minareta koja je prvobitno imala neku drugu namjenu, te Ulu džamija za koju su karakteristične staklene pločice iz 1509. godine, također jedna od najstarijih džamija u Adani. Kompleks Ulu džamije sadrži još i medresu odnosno islamsku školu te mauzolej. Osim navedenih, postoji još nekoliko džamija, a to su Mestanzade džamija, Yeni džamija, Hasan – agina džamija, Sabancı Merkez džamija te Hoskadem džamija koja je smještena u Dvorcu Kozan koji se nalazi u istoimenom gradiću unutar provincije Adane. Stara povijesna četvrt unutar Adane poznata je pod nazivom Tepebağ. Tamo je sagrađena crkva sv. Pavla te Yağ džamija koja je prvobitno zapravo bila katolička crkva, no dodavanjem minareta počela je služiti kao džamija. Adana svojim posjetiteljima nudi također razgledavanje nekoliko muzeja, a to su Muzej etnografije, Muzej kulture Atatürk i Arheološki muzej u kojem se nalaze ostatci hetitske i rimske kulture.

²⁴ <https://www.goturkey.com/destinations/antalya> (3.9.2020.)

Svaka civilizacija je za sobom stavila svoje tragove pa tako u Adani postoje deseci važnih drevnih naselja bogatih kulturnom i povijesnom baštinom. Drevni grad Misis danas je poznat kao Yakapınar, a bio je sagrađen za vrijeme Hetita. Budući da se grad nalazi na obali rijeke Ceyhan, postoji most s devet lukova sagrađen od strane Rimljana te Muzej mozaika u kojem su sačuvani brojni rimski mozaici pronađeni u okolnim iskopinama. Nadalje, grad Yumurtalık nekada je bio poznat kao drevni grad Ayas. Glavnu znamenitost predstavljaju ruševine Asklepijevog svetišta to jest čuvenog antičkog lječilišta. Osim navedenog svetišta, postoji Limanski (lučki) dvorac i Sulejmanov toranj. Anazarbus predstavlja drevni kikijski grad koji je zbog svojih atraktivnosti uvršten na Popis svjetske baštine UNSECO – a. Naime, tamo je smješten muzej na otvorenom koji posjetiteljima nudi mogućnost razgledavanja tvrđave, trijumfalnog luka, stupova i raznih mozaika.

Svakako je potrebno spomenuti nekoliko adanskih plaža u kojima će posebno uživati ljubitelji sunca i mora. U blizini ruševina drevnog grada Magarsusa nalazi se plaža Karataş, dok se nedaleko drevnog grada Ayasa nalazi kupalište grada Yumurtalika. Postoji također mogućnost za one posjetitelje koji ne preferiraju velike vrućine, a to je odlazak na visoravni kao što su Horzum, Çulluuşağı, Belemelik, Akçatekir ili Armutoğlu. Tamo su nomadski stočari poznati pod nazivom Yoruci razvili svoju kulturu izradom raznih predmeta od drveta. Tako primjerice izrađuju kuće od drveta, razne rukotvorine, predmete, pribor ili prostirke, ne samo od drveta već i od bakra te tkanih materijala.²⁵

Grad Burdur, što se tiče prirodnih atraktivnosti, poznat je po mnogobrojnim jezerima, no osim toga, još jedna karakteristika ovog grada su tzv. ćilimi odnosno tkani sagovi to jest tekstilni proizvodi koji služe kao prostirač ili tepih. Na jezeru Burdur posjetitelji mogu uživati na uređenim plažama za kupanje ili sudjelovati na nekom od vodenih sportova. Sa brda Susamlık pruža se panoramski pogled na cijeli grad i jezero. Jezero Salda sadrži pješčane plaže te brojne kafiće, restorane i hotele. U blizini Burdura smještena je špilja Insuyu za koju je karakteristično nekoliko jezera te razni oblici stalaktita i stalagmita. U Burduru su ostali sačuvani konaci odnosno ljetnikovci Taşoda, Kocaoda i Mısırlılar koji predstavljaju prave primjere osmanske arhitekture iz 17. stoljeća. U Taşodi je smješten Etnografski muzej, a osim njega, u Burduru je otvoren i Arheološki muzej.²⁶

²⁵ <https://www.goturkey.com/destinations/adana> (3.9.2020.).

²⁶ <https://www.goturkey.com/destinations/burdur> (3.9.2020.).

Provincija Hatay poznata je po brojnim mozaicima i po kulinarskoj umjetnosti. Tamo se nalazi Muzej mozaika s bogatom zbirkom drevnih mozaika kao i Muzej arheologije. Glavni grad provincije Hatay jest Antiohija (Antakya). Nekada je predstavljala jedno od pet patrijarhalnih središta kršćanske crkve. Tamo se nalazi crkva sv. Petra unutar špilje te se smatra da je to jedna od najstarijih kršćanskih crkava odnosno mjesto gdje je sveti Petar prvi puta propovijedao Evanđelje u Antiohiji. Unutar crkve danas se mogu vidjeti dijelovi podnog mozaika kao i ostaci fresaka. U unutrašnjosti je također postojao tunel, a voda koja izvire iz stijene služila je za obred krštenja. Danas ovo mjesto predstavlja odredište vjerskog turizma. Slijedeće poznato mjesto je Harbiye odnosno Daphne koje predstavlja popularno izletničko odredište za bijeg iz svakodnevnne sredine. Za ovo mjesto veže se legenda o Apolonu i nimfi Daphne. Tamo se nalazi strma šumovita dolina s velikom hladovinom, brojni slapovi i vodeni tokovi te restorani i vrtovi u kojima se može ispijati turski čaj. Slijedeći je drevni grad Alexandretta danas poznat kao Iskenderun. To je moderni turistički grad ujedno i trgovačka luka koji je nastao 333. godine prije Krista nakon što je Aleksandar Veliki pobijedio perzijskog kralja Darija III.²⁷

Mersin predstavlja pravi turistički grad u usponu budući da sadrži duge plaže s čistom morskom vodom iznad kojih se prostire planina Taurus. Predstavlja jednu od najvažnijih luka na Sredozemlju i središte pomorske trgovine u Turskoj. Za ovo mjesto karakteristična je plodna Adanska ravnic, prirodno navodnjavana površina kao i šume pogodne poljoprivredu, pa je ovo mjesto bilo naseljeno još u prapovijesno doba budući da su prva naselja nastala u doba stare regije Cilicije. U samom gradu Mersinu pronađeni su ostaci raznih civilizacija, ali ponajviše rimske, bizantske i turske civilizacije. Grad Kizkalesi obiluje pješčanim plažama, motelima i kampovima, no glavna atrakcija je istoimeni dvorac Kizkalesi smješten na malenom otočiću. Nadalje, postoji ribarsko mjesto Narlıkuyu koji obiluje brojnim ribljim restoranima, no osim toga, tamo se može pronaći jedan rimski mozaik poznat pod nazivom Tri gracije (Three Graces). Postoji i špilja Narlıkuyu čiji vlažni zrak pomaže onim bolesnicima koji pate od respiratornih bolesti. U provinciji Mersin smještena je tzv. Heaven and Hell dolina (vrtače) odnosno prirodno oblikovana špilja Cennet (Raj) i duboki ponor Cehennem (Pakao), dok se u njihovoj blizini mogu razgledati ruševine hrama koji je pretvoren u kršćansku kapelu. Najpoznatiji drevni gradovi u provinciji Mersin su Selucia, Demircili, Uzuncaburç, Ura te Anamur u kojem su pronađeni ostaci hramova, mostova te

²⁷ <https://www.goturkey.com/destinations/hatay> (3.9.2020.).

kazališta. Osim navedenih kulturnih atraktivnosti, provincija Mersin sadrži i druge prirodne ljepote. Mjesto Ovacık poznato je po svojoj plaži i ribarskom pristaništu te je zbog prirodnih atraktivnosti idealno za ljubitelje ronjenja. Za mjesto Bozyazı karakteristični su prostrani kampovi, dok se u mjestu Anamur nalaze plantaže banana.²⁸

5.2. Egejsko primorje

Egejska je obala poznata po tome što ima najrazvedeniju, a ujedno i najatraktivniju obalu u Turskoj. Takva atraktivnost proizlazi naravno iz prirodnih čimbenika kao što su more i klima te iz društvenih čimbenika odnosno spomenika i arheoloških nalazišta kao što su Efez, Milet i Pergamon. Upravo Izmir i Bodrum su najbogatiji kulturno – povijesnim spomenicima i muzejima te su pogodni za razvoj kulturnog turizma. Što se tiče kupališnog turizma na Egejskom primorju, najbolje takve destinacije su Cesme, Fethiye te poluotoci Bodrum i Oludeniz, no osim njih, potrebno je još spomenuti Altinouk, Akcay, Marmaris, Oren te otok Ayvalik. Najznačajnija destinacija zdravstvenog odnosno termalnog turizma u ovoj regiji su toplice Balçova. U ovoj se regiji još nalazi i jedan nacionalni park, a to je NP Dilek koji predstavlja utočište raznih divljih životinja. Osim kupališnog turizma, ova je regija također pogodna za zimski turizam budući da se u Burhaniyeu i Edremitu nalaze centri sportsko – rekreacijskog turizma.²⁹

Najznačajnija turistička odredišta Egejskog primorja su:

- Izmir
- Aydin
- Denizli
- Mugla³⁰

Izmir odnosno drevni grad Smirna osnovan je još u trećem tisućljeću prije Krista kada je slovio kao jedan od najnaprednijih kulturnih gradova zapadne Anatolije. Okrug provincije Izmir još je poznat i pod nazivom Bayraklı. Danas Izmir predstavlja jedno od glavnih turskih odredišta turizma i zabave. Na gradskoj obali otvoreni su brojni riblji restorani, barovi, diskoteke i noćni klubovi, dok se u zaleđu nalaze povijesni spomenici i ruševine povijesnih gradova. Također, potrebno je spomenuti kako se nedaleko Izmira nalaze toplice Balçova koje predstavljaju pravo odredište

²⁸ <https://www.goturkey.com/destinations/regions/mediterranean> (30.7.2020.).

²⁹ Z. Curić, N. Glamuzina, V.T. Opačić, Geografija turizma, Zagreb, Naklada Ljevak, 2013., str. 105.

³⁰ <https://www.goturkey.com/destinations/regions/aegean> (3.9.2020.).

zdravstvenog turizma. Neke od atrakcija Izmira su Crkva sv. Polikarpa, Arheološki muzej u blizini Trga Konak koji sadrži bogatu zbirku antikviteta, zatim Etnografski muzej u kojem su sačuvani primjeri turskih tepiha i tradicionalnih nošnji. Na planini Kadifekale postoje ruševine istoimenog dvorca sagrađenog za vrijeme vladavine Aleksandra Velikog s kojeg se pruža panoramski pogled na cjelokupni izmirski zaljev. Osim navedenog dvorca, još jedna atraktivnost sagrađena za vrijeme Aleksandra Velikog jest i agora odnosno tržnica u četvrti Namazgah. Nadalje, potrebno je spomenuti i Hisar džamiju koja slovi za najveću i najstariju džamiju u Izmiru. Nadalje, pravu atrakciju predstavlja stari grad Efez kao jedan od najbolje sačuvanih i restauriranih drevnih gradova. Tamo se nalaze Celsusova knjižnica, kazalište, Hadrijanov hram te Artemidin hram koji predstavlja jedno od sedam svjetskih čuda. Cjelokupni grad unesen je na popis svjetske baštine UNESCO – a. Nekada je bio vrlo važan lučki grad kao i središte kulture i trgovine. Osim navedenih atrakcija, Efez predstavlja također odredište vjerskog turizma budući da se tamo nalazi kuća Djevice Marije, bazilika svetog Ivana te İsa Bey džamija. Manifestacija koja se odvija u ovom mjestu je Međunarodni izmirski festival. Osim Efeza, na popisu UNESCO – ve baštine uvršten je i drevni grad Pergamon koji je nekada slovio za centar zdravlja, kulture i umjetnosti budući da se tamo nalazi jedna od najvećih svjetskih knjižnica i razne skulpture. U provinciji Izmir se također nalaze još neka poznata turistička odredišta kao što su Çeşme, Alacati i Foča. Za Çeşme su karakteristične bijele pješčane plaže, hoteli koji nude spa tretmane ili imaju vlastite toplice ili restorani s turskim specijalitetima. Alaçatı je poznat po svojoj specifičnoj arhitekturi, vjetrenjačama, vinogradima ili uređenim kafićima i barovima na plažama. Ovo mjesto postaje sve popularnije iz razloga što se zbog specifičnog izgleda često uspoređuje s grčkim Santorinijem.³¹

Provincija Aydin poznata je po jelima od smokava i po drevnim skulpturama budući da je tamo postojala škola za izradu skulptura. Veliko turističko odredište provincije Aydin je grad Kuşadası s velikom i modernom marinom za ljubitelje nautičkog turizma. Nešto južnije smješten je još jedan turistički gradić Güzelçamlı, dok se na poluotoku Dilek prostire Nacionalni park Büyük Menderes Delta koji predstavlja rezervat divljih životinja, kao i utočište raznih vrsta ptica te je iznimno pogodan za ljubitelje prirode. Slijedeća turistička odredišta su Güllübahçe u kojem se može pogledati primjer ranog urbanističkog planiranja, zatim Milet u kojem se može razgledati kazalište, Arheološki muzej i ruševine Faustinskih kupelji, Didim u kojem postoji samo jedna atrakcija, a to

³¹ <https://www.goturkey.com/destinations/izmir> (3.9.2020.).

je Apolonov hram te odmaralište Akbük. U provinciji Aydin se također nalazi jezero Bafa okruženo borovima, maslinama i oleandrima. Nekada je na ovom području postojala regija Karija čije je glavno odredište Geyre odnosno antička Afrodisija. Kao što i sam naziv govori, ovo je nalazište bilo posvećeno božici Afroditi te se danas smatra jednim od najznačajnijih arheoloških nalazišta. Prethodno je bilo navedeno kako je provincija Aydin poznata po kiparstvu, dakle, upravo se u Afrodiziji nalazila najveća antička kiparska škola. Sukladno tome, sve javne zgrade su ukrašene mramorom odnosno izrezbarene raznim motivima. Posjetitelji mogu razgledati hramove, spomenike, kupelji, kazališta i stadion na kojem su se održavale atletske igre. Primjer najbolje očuvanih spomenika su kazalište i buleuterij to jest senatska odnosno skupštinska kuća. Gradski kipari su imali zaista visoku reputaciju, radili su isključivo s lokalnim mramorom, a njihova umjetnička djela ostala su sačuvana u muzeju. Zbog navedenih činjenica Afrodizija se smatra intelektualnim i kulturnim središtem.³²

Najpoznatija turistička atrakcija pokrajine Denizli su svakako Pamukkale. U ovom gradu priroda je oblikovala veličanstvenu atrakciju i jedini takav primjer u svijetu. Pamukkale, što u prijevodu s turskog jezika znači „dvorac od pamuka“ predstavlja kompleks toplih mineralnih izvora i vapnenca oblikovanih u neobični oblik plitkih terasastih bazena koji su nastali prelijevanjem mineralne vode i taloženjem minerala. Termalna voda ispunjena vapnenačkim solima koje teku s ruba visoravni, stvorila je spektakularne oblike stalaktita, katarakte i bazena. Nedaleko Pamukkalea nalaze se centri zdravstvenog turizma, a to su drevni grad Hierapolis koji je služio kao termalni zdravstveni centar te grad Karahayit čija voda sadrži visoki udio željeza. Hierapolis i Pamukkale uvršteni su na popis svjetske baštine UNESCO – a. Grad Denizli poznat je po svojim širokim ulicama s parkovima kao i po hotelima. Posjetiteljima je također na raspolaganju Etnografski muzej Ataturk te Kaleici čaršija u kojoj prodavači nude razne suvenire od bakra, nakit, ručnike i svilene bluže. U ovoj pokrajini prostire se planina Honaz na kojoj je smješten istoimeni nacionalni park.³³

U provinciji Mugla smještene su turističke destinacije kao što su Bodrum, Marmaris, Datça, Köyceğiz i Fethiye. Iz Bodruma ili Marmarisa kreću popularne izletničke ture tradicionalnim drvenim jedrilicama koje se nazivaju guleti. Posjetitelji mogu uživati u odmaralištima ili kupati se

³² <https://www.goturkey.com/destinations/aydin> (3.9.2020.).

³³ <https://www.goturkey.com/destinations/denizli> (3.9.2020.).

u kristalno čistom moru, dok ljubitelji ronjenja također mogu uživati u istraživanju grebena, stijena, špilja, spužvi i drugih vodenih vrsti. Bodrum je atraktivan zbog povijesne arhitekture, lijepih plaža i modernih noćnih klubova. Zbog slikovitih uličica, restorana, diskoteka i kafića ovo mjesto živi tijekom cijele godine. Bodrum je nekada bio poznat kao drevni grad Halikarnas, rodno mjesto povjesničara Herodota. Tamo se nalazi veliki Mauzolej kralja Mauzola koji pripada jednom od sedam svjetskih čuda. Osim prethodno navedenih, ugodna mjesta za boravak turista su još i Gümbet, Gümüşlük, Bitez, Yalıkavak te Turgutreis i Göltürkbükü koji su nešto više ekskluzivnija odredišta. Marmaris je odredište koje posjećuju i domaći i strani turisti, a nudi izlete brodovima po zaljevu, posjet dvorcu u kojem je otvoren muzej, a sadrži također trgovački centar s malim trgovinama i restoranima. Unutar provincije Mugle prostire se Jezero Köyceğiz s istoimenim gradom. Jezero predstavlja pravu atrakciju za ljubitelje prirode zbog svog jedinstvenog okoliša. Sa Sredozemljem je povezano uskim kanalom Dalyanom. Pješčana plaža u Dalyanu je utočište morskih kornjača i plavih rakova.³⁴

5.3. Mramorno primorje

Mramorno primorje smatra se regijom s najdužom turističkom tradicijom u Turskoj. U ovoj se regiji također nalazi Istanbul, grad koji ima najveći broj kulturno – povijesnih spomenika u cijeloj zemlji. Drugi gradovi koji su također pogodni za razvoj kulturnog turizma su Edirne, Iznik, Bursa i Balıkesir. Odredišta termalnog turizma su toplice Yalova i Gonen. Središte zimskog turizma u ovoj regiji je Uludag. Nadalje, grad Erdek predstavlja kupališno središte, a Iznik destinaciju s velikim brojem muzeja. Ovdje se također prostire Nacionalni park Kuscenneti s velikim brojem zaštićenih ptica. Osim toga, potrebno je još spomenuti Galipolje koje je pretvoreno u povijesni nacionalni park te također arheološki lokalitet Troja.³⁵

Najznačajnija turistička odredišta Mramornog primorja su:

- Edirne
- Canakkale
- Bursa
- Balıkesir

³⁴ <https://www.goturkey.com/destinations/mugla> (30.7.2020.).

³⁵ Z. Curić, N. Glamuzina, V.T. Opačić, Geografija turizma, Zagreb, Naklada Ljevak, 2013., str. 105.

- Istanbul³⁶

Edirne je dugi niz godina bio glavni grad Osmanskog Carstva odnosno jedan od sedam najvećih gradova Europe. Iz tih razloga sadrži brojne važne povijesne i arhitektonske građevine poput džamija i drugih vjerskih kompleksa, mostova, starih bazara, karavana i palača te je također uspio zadržati svoje tradicije i običaje. Najstarija osmanska građevina u Edirneu je Eski džamija s portalom od bijelog mramora i kaligrafskim natpisima. Od drugih atraktivnosti postoje Üç Şerefeli džamija s tri galerije, džamija Selimija koja se može vidjeti iz svakog dijela grada, Kompleks Bajezida II. koji je nekada služio kao bolnica, naselje Kaleiçi s mnoštvom kafića, nekoliko poznatih hamama te karavan – saraj Ahmet paše i karavan – saraj Rustem paše koji čak i danas služi kao šarmantni hotel. U Edirneu se svake godine održava manifestacija Kırkpınar to jest festival nauljenog hrvanja koji predstavlja jedno od najstarijih sportskih natjecanja na svijetu te je upisan na UNESCO – v popis nematerijalne svjetske baštine. Postoji nekoliko gastronomskih delicija, a to su bijeli feta sir i Hardaliye odnosno napitak od grožda pomiješan sa senfom i marcipanom. Od suvenira izdvajaju se mirisni sapuni, zemljane posude i košare od slame. U Muzeju arheologije i etnografije izloženi su razni predmeti od razdoblja prapovijesti do bizantskog doba, dok se u Turskom muzeju islamske umjetnosti mogu razgledati primjeri osmanskih arhitektonskih detalja, kaligrafija, rukopisi, oružje, staklo, pa čak i šatori koji su se koristili za vrijeme osmanskih vojnih pohoda.³⁷

Canakkale je smješten južno od tjesnaca Dardaneli koji spaja Mramorno i Egejsko more. Jahte koje plove tjesnacem mogu se zaustaviti u dobro opremljenoj marini, dok je šetnica u Canakkaleu opremljena hotelima, restoranima i kafićima iz kojih se pruža pogled na tvrđavu Kilitbahir i na Arheološki muzej. Postoji i druga tvrđava pod nazivom Cimenlik koja je postala vojni muzej posvećen bitkama u Canakkaleu za vrijeme Prvog svjetskog rata. Ovdje se još ističe povijesni nacionalni park na poluotoku Gelibolu to jest na Galipolju koje je poznato po istoimenoj bitci za vrijeme Prvog svjetskog rata, te se mogu pogledati memorijalni spomenici kao i prirodne ljepote Ariburnu litica i Slanog jezera. Na ovom području prostire se otok Gokceada koji slovi za najveći turski otok. Na drugom otoku, Tenedosu, nalazi se mletački dvorac, blistavo bijele kuće i pješčane plaže Ayazma, Poyraz i İğdelik. Kao još jedna atraktivnost ovog područja ističe se arheološko

³⁶ <https://www.goturkey.com/destinations/regions/marmara> (30.7.2020.).

³⁷ <https://www.goturkey.com/destinations/edirne> (30.7.2020.).

nalazište Troja koje je dodano na popis svjetske baštine UNESCO – a. To nalazište sastoji se od čak devet različitih naselja koja datiraju još iz ranog brončanog doba. Takvi gradovi bili su važni zbog pogodnog položaja koji je omogućio bavljenje trgovinom i kontrolu nad tjesnacem Dardaneli.³⁸

Bursa je grad koji je zbog svojih vrtova i parkova prozvan kao „Zelena Bursa“. Grad je poznat po breskvama, svili, ručnicima i termalnim izvorima. Gastronomska delicija koja potječe iz ovog područja jest Iskender kebab, tradicionalno jelo od kruha, umaka od rajčice, mesa narezanog na sitne trakice, rastopljenog maslaca i jogurta, a osim toga, kandirani kesteni su također još jedan specijalitet. Većinom svaki obilazak grada kreće od Zelene grobnice to jest mauzoleja osmanskog sultana Mehmeda I. Nakon toga slijedi Yesil džamija, a potom medresa u kojoj je smješten Etnografski muzej, Emir Sultanova džamija, Yildirim Beyazit džamija, trg Cumhuriyet ili Heykel, avenija Ataturk, park Koza s mnoštvom kafića, povijesni karavan – saraj Koza Han unutar kojeg je smještena trgovina sa svilom, zatim bezistan odnosno natkriveni trg s malim trgovačkim i obrtničkim prostorima. S druge strane parka Koza smještena je Orhan Gazi džamija kao jedna od najstarijih vjerskih građevina u Bursi te velika Ulu džamija s impresivnim kaligrafskim ukrasima unutar koje se nalazi Şadırvan fontana. Hodajući zapadno od Ulu džamije dolazi se do starog slikovitog parka Hisar te do mauzoleja Osmana, utemeljitelja Osmanskog carstva i njegovog sina Orhana Gazija. Iz Yildiz parka pruža se pogled na kompleks Muradiye koji sadrži džamiju sultana Murata II. te grobnice njega i njegovih sinova, prinčeva Cema i Mustafe. U blizini se nalazi Muzej otomanske kuće koji prikazuje na koji način su nekada živjeli bogati Osmanlije, zatim Arheološki muzej, Muzej automobila i anatolijskih kočija Tofas, Muzej Ataturk i Gradski muzej. Predgrađe Cekirge poznato je po toplim mineralnim izvorima, a čak i neki hoteli imaju svoje termalne kupaonice. Također su poznata dva hamama, Yeni Kaplıca ili Nove toplice koje je dao sagraditi osmanski Veliki vezir Rustem - paša i Eski Kaplıca ili Stare toplice kao najstarija kupaonica u gradu. U Cekirgeu se još nalaze džamija i mauzolej Murata I., grobnica pjesnika Sulejmana Čelebija te spomenik Karađozu odnosno liku u turskom kazalištu sjena koji je izrađen od devine ili volovske kože u obliku ljudi ili nekih predmeta. U okružju Burse se također nalazi i Cumalıkızık, staro, povijesno osmansko selo s netaknutim povijesnim ambijentom svakodnevnog života, uvršteno na UNESCO – v popis svjetske baštine. Na ovom području proteže se planina

³⁸ <https://www.goturkey.com/destinations/canakkale> (30.7.2020.).

Uludag odnosno istoimeni centar za zimske sportove koji je jedan od najvećih te vrste u Turskoj i također nacionalni park. Zimska turistička sezona traje od prosinca do svibnja, skijaške staze su lako dostupne automobilom ili žičarom, nude se razne aktivnosti, smještaj i zabava, dok se nacionalni park zbog prekrasnog pogleda i svježeg zraka može posjetiti u bilo koje doba godine. Nedaleko Burse smješten je primorski gradić Mudanya s izvrsnim ribljim restoranima, noćnim klubovima i Ratnim muzejem, zatim Iznik na istoimenom jezeru u kojem su bili održani Prvi i Drugi nicejski sabor, Zeytinbağı kojeg krasi primjeri tipične turske gradske arhitekture te zaljev Gemlik s širokim pješčanim plažama.³⁹

Najstarija džamija u Balikesiru je Yildirim džamija sagrađena od strane Beyazita I., a nakon nje slijedi Zagnos – pašina džamija sagrađena od strane velikog vezira Mehmeta. Od ostalih atraktivnosti ističe se toranj Sahat koji izgledom podsjeća na Galata toranj u Istanbulu, zatim mauzolej Karesi bega u kojem je pokopan zajedno sa svojih pet sinova te Muzej Balikesir. U blizini jezera Manyas nalazi se Nacionalni park Kuş Cenneti ili Bird Paradise koji predstavlja ornitološki park budući da je to stanište nekoliko različitih vrsta ptica. Jugoistočno od Bandirnea smješten je Karacabey gdje se nalazi uzgajalište za konje. Od ostalih turističkih atraktivnosti ističe se mjesto Erdek ili drevna Erteka s netaknutim plažama, zatim otok Marmara (Mramorni otok) gdje se za vrijeme osmanske vladavine izvezio kamen za gradnju, također s Mramornom plažom i muzejom na otvorenom gdje posjetitelji mogu vidjeti razne predmete iz rimskog i bizantskog doba, a osim njega, postoji još i otok Avsa ili Turkeli. Na otoku Cunda nalazi se atrakcija na brežuljku nedaleko Ayvalika koja je poznata pod nazivom Đavolji stol s kojeg se pruža panoramski pogled.⁴⁰

Gotovo svaki turistički obilazak Istanbula započinje sa Sultanahmeta koji predstavlja staru osmansku četvrt u kojoj je smještena većina znamenitosti. Najznačajnija građevina ujedno i polazna točka obilaska je upravo Aja Sofija. Prvobitno je bila izgrađena kao kršćanska crkva, no međutim, za vrijeme vladavine Mehmeda II. pretvorena je u džamiju. Ova je građevina 1934. godine proglašena muzejem. Na putu od Aja Sofije do Topkapi palače smještena su vrata s tri tornja koja se nazivaju Bab – i Humayun, a ispred vrata sagrađen je bunar Ahmeda III. ukrašen mramornim reljefima i kupolom. Iza vrata, s lijeve strane nalazi se crkva svetog mira Aja Irena u kojoj se ponekad održavaju koncerti istanbulskog festivala. Na samom ulazu u unutarnji prostor

³⁹ <https://www.goturkey.com/destinations/bursa> (30.7.2020.).

⁴⁰ <https://www.goturkey.com/destinations/balikesir> (30.7.2020.).

palače nalaze se vrata pozdrava to jest Bab – i Selam u čijim su tornjevima bile smještene tamnice za one zarobljenike koji su bili osuđeni na smrt. Iza tih vrata nalazi se sam prostor palače to jest muzejski prostor Topkapi palače. Osim unutarnjeg prostora, u dvorištu su s desne strane smještene kuhinje u kojima je prikazana zbirka porculanskog posuđa, a nasuprot kuhinje nalaze se stajе u kojima su prikazane osmanske kočije. Ispred staja nalazi se harem u kojem su živjele sultanove žene. Palača Topkapi ima i svoje unutarnje dvorište pod nazivom Bab – i Saadet što u prijevodu znači vrata sreće, a sultan je tu održavao razne obrede i svečanosti. U unutarnjem se dvorištu također nalazi i dvorana za audijenciju. Podno crkve Aja Irene nalazi se Arheološki muzej sa zbirka antičke plastike, keramike i kovanica. Najpoznatiji izložbeni predmet u muzeju je upravo sarkofag Aleksandra Velikog koji je ukrašen reljefima s prizorima iz njegova života. U blizini Arheološkog muzeja smješten je i Muzej orijentalnih starina koji prikazuje zbirku arheoloških nalaza s područja Bliskog Istoka koji su bili pod vlašću Osmanskog Carstva. Slijedeća atraktivnost Istanbula je hipodrom At Meydani na kojem se danas nalaze egipatski obelisk koji potječe iz doba faraona Tutmozisa III., zatim zmijski stup iz Apolonova hrama u Delfima i zidani obelisk iz 10. stoljeća. Krećući se istočno od hipodroma, dolazi se do poznate Plave džamije ili džamije sultana Ahmeta koja slovi kao jedna od najvećih džamija u Istanbulu budući da ima šest minareta. Pored džamije nalazi se Muzej sagova, dok je iza džamije smještena stara turska kupelj Haseki Hurrem Hamami koju je dizajnirao poznati osmanski arhitekt Sinan. U blizini je otvoren Muzej turske i islamske umjetnosti koji sadrži islamske predmete iz svih razdoblja. Poznati istanbulski trgovački centar je Veliki bazar odnosno Kapali Carsi na kojem se većinom prodaju koža, nakit i sagovi. Tamo se može naići na čak tisuće trgovaca koji nude svoju robu, ali i mirne kavane u kojima se može popiti turski čaj ili kava. Iza Velikog bazara nalazi se trg Beyazid Meydani na kojem je smještena istoimena Bajazidova džamija koja se ubraja u najstarije istanbulske džamije. U blizini trga nalazi se zgrada starog sveučilišta koji je u 19. stoljeću predstavljao prvu visokoškolsku ustanovu novoga doba. Nešto sjevernije nalazi se kompleks Suleymanye Camii to jest džamija Sulejmana II. Veličanstvenog koju je sagradio već poznati majstor Sinan. Prozvana je i „džamijom svjetlosti“ budući da sadrži 136 prozora kroz koje prodire dnevna svjetlost. Osim džamije, kompleks sadrži pučku kuhinju, kupalište, školu i biblioteku. Zapadno je smješten Ataturkov bulevar te akvadukt Valens koji je za vrijeme Rimljana služio kao vodovod. Južnije je sagrađena Prinčeva džamija koju je dao sagraditi Sulejman II. Veličanstveni u spomen na svog sina Mehmeda. Poznata je također i Fatihova džamija ili Osvajačeva džamija Mehmeda II., osvajača

Konstantinopola. Na obali Zlatnoga roga sagrađena je Rustem – pašina džamija koja je također djelo majstora Sinana te predstavlja jednu od najljepših džamija u Istanbulu. Na trgu Eminonu sagrađen je Galata most, a tamo se također nalaze i Nova džamija te Egipatski bazar ili Misir Carsi koji je poznat po začinima. Slijedeća atraktivnost je utvrda Yedikule sa sedam tornjeva, a na tom se području prostiru također tri kilometra najbolje očuvanih zidina s tornjevima. U blizini je sagrađena džamija Mihrimah Sultanije, također djelo majstora Sinana, u spomen na kćer Sulejmana Veličanstvenog. U Istanbulu postoji Tunel to jest podzemna željeznica koja vozi uzbrdo, prema Galatasarayu. prolazi kroz Istiklal, a završava na trgu Taksim. Najluksuznija trgovačka ulica u Istanbulu je upravo Istiklal Caddesi koja je pretvorena u pješačku zonu. Potrebno je još spomenuti kako se u blizini trga Taksim nalazi Dolmabahce palača.⁴¹

5.4. Crnomorsko primorje

Temeljni oblici turizma Crnomorskog primorja su kupališni i kulturni turizam. Od poznatih kupališnih destinacija ističu se Kilyos, Igneada, Kiyikoy, Polonezkoy i Alapli, dok su gradovi s većim brojem kulturno – povijesnih spomenika Amasra, Kastamonu, Sanfranbolu, Sinop i Trabzon. U ovoj se regiji nalaze dva nacionalna parka, a to su Yedi Goller i Ilgaz. Osim kupališnog i kulturnog turizma, na Crnomorskom se primorju odvija još i zimski turizam u Kartalkayi i NP Ilgaz, a središte termalnog turizma predstavlja Terzikoy.⁴²

Najznačajnija turistička odredišta Crnomorskog primorja su:

- Trabzon
- Sinop
- Samsun
- Rize
- Ordu
- Kastamonu
- Corum
- Bolu
- Artvin

⁴¹ R. Bockhorni, H. E. Latzke, *Turska*, Zagreb, Znanje, 2010., str. 49 – 63.

⁴² Z. Curić, N. Glamuzina, V.T. Opačić, *Geografija turizma*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2013., str. 105.

- Amasya

Trabzon predstavlja središte kulturnih i prirodnih bogatstava Crnomorskog primorja budući da je tijekom povijesti bio smješten na Putu svile te je imao svoju luku. Od znamenitosti ističu se džamija Ayasofya i samostan Sumela ukrašen mnogobrojnim freskama. Simbol Trabzona je Park prirode Uzungol koji sadrži bogatu floru i faunu te je općenito područje izvanredne prirodne ljepote. Park prirode sadrži također i smještajne objekte, mjesta za piknik i planinarske staze. Slijedeći grad koji se ističe na Crnomorskom primorju je Sinop koji slovi kao jedna od najljepših prirodnih luka turske obale Crnog mora. U staroj citadeli nalaze se temelji hrama posvećenog Serapisu, zatim palača Aslan Torunlar, džamija Alaeddin i Alaiye medresa. Grad Samsun osim što je bio dom raznih civilizacija, važan je i zbog toga što je tamo Ataturk organizirao obranu Anadolije 1919. godine stoga su u Muzeju Ataturk prikazani brojni ratni dokumenti i predmeti. Od ostalih atraktivnosti ističu se kip posvećen Ataturku, Pazar džamija, Buyuk džamija i Arheološki muzej. Cijelo područje Samsuna poznato je po proizvodnji duhana. U Bafri se nalazi hamam iz 13. stoljeća i kompleks džamija, Ikiztepe koji je smješten sjeveroistočno od Bafre predstavlja arheološko nalazište, a područje oko delte rijeke Kizilirmak također je bilo naseljeno od davina. Na ovom je području također bio smješten drevni grad Themiskyra odnosno Terme koji sadrži prirodne plaže i jezera. Grad Rize smješten je na istočnoj obali Crnog mora, na planini koja je prekrivena grmljem čaja. Panorama cijelog grada može se vidjeti iz parka Ziraat. Od atraktivnosti ističe se dvorac Rize, džamija İslampaşa Kurşunlu te Muzej Ataturk koji sadrži osobne Ataturkove stvari i etnografske predmete iz regije. U okolici Rizea smještena je Olujna dolina ili Firtina Vadisi koja je idealna za vožnju kanuom, a posjetitelji mogu vidjeti i dvorac Zil i stari kameni most. Na ovom se području također nalazi Nacionalni park Kackar koji je idealan za ljubitelje planinarenja. Grad Ordu predstavlja luku smještenu u podnožju pošumljenog brda. Mjesta koja zaista vrijedi posjetiti na ovom području su lučki gradić Unye s plažom Camlik, zatim rt Jason gdje je smještena bizantinska crkva koja je pretvorena u muzej, brdo Boztepe, Etnografski muzej, Kulturni centar Tasbasi i šetnica uz morsku obalu. Ordu i njegova okolica poznati su po proizvodnji lješnjaka. U unutrašnjosti Crnomorskog primorja smjestio se grad Kastamonu koji ima nekoliko važnih spomenika, a to su bizantski dvorac iz 12. stoljeća, džamija Atabey, džamija İnbi Neccar, Muzej arheologije i etnografije. Južno od Kastamonua nalazi se Nacionalni park Ilgaz sa skijaškim centrom i smještajnim objektima. Sjeverozapadno od Kastamonua nalazi se špilja Ilgarini čije je područje idealno za trekking. Grad Corum predstavlja destinaciju koja obiluje

povijesnim, arheološkim i kulturnim bogatstvom. Grad Hattusha ima više od 70 hramova koji su upisani na popis svjetske baštine UNESCO – a, dok su u Nacionalnom parku Bogazkale pronađeni ostaci iz hetitskog razdoblja. Sjeverno od Bogazkale smjestio se Alacahoyuk u kojem su živjeli narod Hati tijekom brončanog doba, a njihovi predmeti čuvaju se u Muzeju anatolske civilizacije u Ankari. Nedaleko grada Bolu smješten je Nacionalni park Yedigöller (Sedam jezera) koji je idealan za bijeg od užurbane svakodnevice, a naziv je dobio po sedam velikih i malih jezera. Na ovom se području također nalazi Park prirode Abant s istoimenim jezerom. Popularan je i skijaški centar Kartalkya na planinama Koroglu. Od znamenitosti valja spomenuti Ulu džamiju, Muzej arheologije i etnografije Bolu te županije Mudurnu i Goynuk koje su proglašene urbanim zaštićenim područjima. Artvin slovi kao šarmantni gradić sa starim turskim kućama. Poznat je po Kafkasor festivalu odnosno spektaklu borbe bikova. Najbolje očuvana naselja za razgledavanje su Barhal i Ishan. U Nacionalnom parku Dolina Hatila mogu se vidjeti brojni kanjoni sa strmim liticama te mnogobrojne biljne i životinjske vrste, posebice pčele koje proizvode poznati regionalni med. Osim toga, ističe se Nacionalni park Karagöl – Sahara s jezerom Karagöl odnosno visoravni Saharom koja obiluje ljekovitim mineralnim izvorima. Amasya je poznata po tome što su tijekom osmanskog razdoblja upravo u ovom gradu bili odgajani sultanovi sinovi. Osim palače, ističu se džamija Burmalı Minare, grobnica Torumtay, džamija Gökmedrese, bolnica İlhanid, džamija Beyazida II. i osmerokutna Kapi Ağa medresa. U okolici Amasye nalazi se jezero Borabay koje je popularno za jednodnevne izlete, zatim utočište za ptice „Seven Awaş Bird Heaven“ i toplice Terziköy. Osim toga, sjeverozapadno od Amasye postoji medresa Çelebi sultana Mehmeta odnosno današnji teološki fakultet i džamija Kara Mustafa Paşa. Cijela je pokrajina poznata po voćnjacima u kojima rastu jabuke.⁴³

5.5. Jugoistočna Anatolija

Najznačajnija turistička odredišta u Jugoistočnoj Anatoliji su:

- Şanlıurfa
- Mardin
- Gaziantep
- Diyarbakir
- Batman

⁴³ <https://www.goturkey.com/destinations/regions/black-sea> (1.9.2020.)

- Adıyaman⁴⁴

Sanlurfa se smatra kolijevkom civilizacije zbog raznih civilizacija koje su prosperirale ovom regijom. Također, grad je prozvan „Anatolijskim Jeruzalemom“ budući da ga židovi, kršćani i muslimani smatraju svetim mjestom. Iz toga proizlazi činjenica da postoje vjerovanja kako je prorok Abraham rođen na ovom području, u blizini Mevlid Halil džamije. Od atraktivnosti ističu se ostaci dvorca s dva korintska stupa, jezero Balıklıgöl u čijem je okružju izgrađena Halilürrahman džamija, zatim Ridvaniye džamija i Firfirli džamija, Arheološki muzej s neolitičkim predmetima, bazar, dvije stare gostionice pod nazivom Gümrük Hanı i Barutçu Hanı.⁴⁵

Mardin je ocharavajući grad koji pokazuje kulturnu i arhitektonsku baštinu koja se prenosi kroz tisuće godina. Tamo postoji Ulu džamija, Isa Bey medresa s isklesanim portalom na koju se posjetitelji mogu popeti i uživati u pogledu na mezopotamsku ravnicu. Najvažnije vjersko središte sirijskih pravoslavaca jest samostan Deyrulzafaran (Dayro d-Mor Hananyo) i samostan Deyrulumur (Mor Gabriel) koji se nalazi u blizini Midyata. Provincija Maradin je također poznata i po nakitu koji se naziva „telkari“ odnosno po filigranu kao jednoj tehnici koja se koristi u izradi srebrnog ili zlatnog nakita.⁴⁶

Gaziantep je diljem Turske poznat po svojim gastronomskim specijalitetima, posebice po pistacijama, Lahmacunu koji nalikuje na pizzu s začinjnim mesom i začinskim biljem, zatim po İçli Köfte ili Kibehu to jest mesnim okruglicama koje se prvo kuhaju, a potom se prže te naravno po baklavi. Godine 2015. Gaziantep je bio proglašen UNESCO – ovim kreativnim gradom. Zanatski obrti u Gaziantepu poznati su po izradi predmeta od bakra i po izradi namještaja ukrašenog biserjem. Uz rijeku Firat smješten je i grad Belkis odnosno antička Zeugma gdje su pronađeni razni rimski mozaici, a potrebno je još spomenuti i mjesto Rumkale koje je posebno značajno za kršćanstvo iz razloga što se smatra da je za vrijeme Rimljana Isusov apostol Ivan živio u tom mjestu.⁴⁷

Diyarbakir je u prošlosti bio poznat kao Amida, kolijevka 26 različitih civilizacija. Grad je opasan zidinama s kulama i pet vrata koje su ukrašene raznim natpisima i reljefima koji

⁴⁴ <https://www.goturkey.com/destinations/regions/southeastern-anatolia> (30.7.2020.).

⁴⁵ <https://www.goturkey.com/destinations/sanliurfa> (30.7.2020.).

⁴⁶ <https://www.goturkey.com/destinations/mardin> (30.7.2020.).

⁴⁷ <https://www.goturkey.com/destinations/gaziantep> (30.7.2020.)

predstavljaju primjer srednjovjekovne vojne arhitekture. Od vjerskih građevina u Diyarbakiru postoje Ulu džamija, Mesudiye medresa sa mihrabom to jest nišom u zidu koja gleda u pravcu Meke, Nebii džamija, Safa džamija te aramska crkva Djevice Marije. Od ostalih atraktivnosti ističu se nekadašnje svratište Delliler Han koje je danas preuređeno u hotel, Atatürkova kuća koja je pretvorena u muzej i rijeka Dicle sa svojim mostom.⁴⁸

Batman je u prošlosti bio poznat kao drevni grad Hasankeyf na rijeci Tigris, a danas je muzejski grad zbog toga što su arheološka iskopavanja otkrila razne ukrase, kipove životinja i kameno oruđe. Ovaj grad je imao važnu ulogu u turskoj i islamskoj povijesti i kulturi te je dom brojnih velikih umjetničkih djela. Na rijeci Batman koja je glavna pritoka Tigrisa, prostire se most Malabadi s dva stražarska tornja. Na zapadnoj obali Tigrisa smješten je Hasankeyf, prirodno zaštićeno područje koje je u povijesti bilo jedno od najvažnijih mjesta mezopotamskih vladara. Za vrijeme Artukidove vladavine, Hasankeyf je postao glavnim gradom Mezopotamije i važnim središtem na Putu svile. Zbog svog karakterističnog pećinskog izgleda, ovo mjesto dokazuje da su ga naseljavali prvi ljudi.⁴⁹

Adiyaman je bio poprište mnogih civilizacija i mjesto mnogih važnih kulturnih gradova. Povijesna nalazišta koja posjetitelji mogu razgledati su Arheološki muzej u kojem se čuvaju predmeti iz Donjeg Firata, ruševine Abasidske citadele i Ulu džamija. U pokrajini Adiyaman prostire se planina Nemrut koja je upisana na UNESCO – ov popis svjetske kulturne baštine. Iz Adiyamana ili Kahte posjetitelji se mogu uputiti u Nacionalni park Nemrut i tamo razgledati veliko pogrebno svetište koje se sastoji od raznih kamenih statua božanstava visokih 10 metara i kraljevom grobnicom u obliku piramide.⁵⁰

5.6. Središnja Anatolija

Najznačajnija turistička odredišta u Središnjoj Anatoliji su:

- Sivas
- Nigde
- Nevsehir
- Kirsehir

⁴⁸ <https://www.goturkey.com/destinations/diyarbakir> (30.7.2020.).

⁴⁹ <https://www.goturkey.com/destinations/batman> (30.7.2020.)

⁵⁰ <https://www.goturkey.com/destinations/adiyaman> (30.7.2020.).

- Kayseri
- Eskisehir
- Ankara
- Konya⁵¹

Sivas je u srednjem vijeku bio važno trgovačko središte budući da se nalazio na spoju puteva koji su vodili do Perzije i Bagdada. Osim toga, također je bio važno gradsko središte za vrijeme vladavine Seljuka. Po završetku Prvog svjetskog rata 1919. godine, u Sivasu je bila potpisana Rezolucija o oslobađanju zemlje od okupatorskih snaga, a zgrada u kojoj je bila potpisana pretvorena je u Ataturkov i etnografski muzej. Osim navedenog muzeja, postoji i Muzej arheologije i kamenih djela smješten u Buruciye medresi koji prikazuje razne iskopine i islamske nadgrobne spomenike ukrašene reljefima. Najznačajnija vjerska građevina ove pokrajine je Divriği Ulu džamija to jest Velika džamija i bolnica u Divrigiju. Kompleks je sagrađen od strane Emira Ahmeta Shaha 1228. g. te je bogato ukrašen reljefnim ornamentima. Uvršten je i na UNESCO – ov popis svjetske baštine. Južno od Sivasa nalazi se mjesto Kangal iz kojeg potječe istoimena pasmina turskog psa, veliki stočni pas koji je izvorno služio ljudima Anatolije tisućama godina. Sjeveroistočno od Kangala smještene su toplice Balikili s ljekovitom vodom čija temperatura doseže do 36 stupnja Celzija, a bogata je bikarbonatom, kalcijem i magnezijem. Osim navedenih, postoje još i toplice Sicak Cermik i Soguk Cermik, no osim toga, provincija Sivas nudi i aktivnosti zimskih sportova u skijaškom centru Yildiz.⁵²

Niğde, glavni grad istoimene provincije smješten je u dolini iznad vulkanskih planina, a njegova povijest seže još u vrijeme Hetita i Asiraca koji su živjeli na tom području. Od atraktivnosti ističe se tvrđava Nigde sagrađena za vrijeme Seljuka, zatim anadoljska grobnica u obliku kule iz Mongolskog razdoblja, Aleaddin džamija i Akmedresa iz 15. stoljeća unutar koje se nalazi Arheološki muzej. Što se tiče prirodnih atraktivnosti, u ovoj provinciji nalazi se Nacionalni park Aladaglar s najvišim vrhom Demirkazik koji je pogodan za penjanje ili planinarenje. Od ostalih prirodnih atraktivnosti ističe se tektonsko jezero Narigol.⁵³

⁵¹ <https://www.goturkey.com/destinations/regions/central-anatolia> (30.7.2020.).

⁵² <https://www.goturkey.com/destinations/sivas> (3.9.2020.).

⁵³ <https://www.goturkey.com/destinations/nigde> (3.9.2020.).

Područje provincije Nevsehir poznato je po svom spektakularnom krajoliku koji je poznat po visokim tankim stijenama koje izbijaju iz tla, tzv. „vilinski dimnjaci“, a predstavljaju svetišta kao dokaz bizantinske umjetnosti. Najpoznatije takvo mjesto sa kamenim svetištima su dolina Goreme te Urgup i Avanos. Osim toga, na ovom području nalaze se sela sa špiljama u kojima su živjeli prapovijesni ljudi i podzemni gradovi iz 4. stoljeća. Uvršteni su na popis svjetske baštine UNESCO – a te je upravo Goreme poznat po takvom jedinstvenom prirodnom krajobrazu. Istočno od Nevsehira smješten je grad Urgup u kojem se nalaze crkve Sv. Teodora to jest Tağar i crkva Pancarlık, a južno od Urgupa smješten je grad Mustafapasa poznat po svojim kamenim radovima od kojih se najviše ističe kapela svetog Bazilija. Za Urgup su također karakteristična njihova poznata vina koja se proizvode tisućama godina. Jednim od najboljih doživljaja u Turskoj smatra se let balonom u Capadocciji. Zaista je čarobno dočekati zoru u balonu nad Capadocciom. Šest kilometara od Urgupa nalazi se grad Ortahisar s istoimenom citadelom koja je nekada imala vrlo veliku stratešku važnost i crkvom Uzumlu koje predstavljaju vernakularnu (tradicijsku) arhitekturu Capadoccije. Nedaleko Nevsehira smješten je grad Hacibektas koji je naziv dobio po istoimenom muslimanskom filozofu koji je donio temeljna načela Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. godine zahvaljujući kojoj je postignuto jedinstvo između više turskih skupina u Anatoliji. U tom gradu nalazi se kompleks džamija to jest grobnica Hacı Bektas Velija, zatim džamija, kuća za goste, kuhinja, stablo želja i prostor za askezu. Također se u kolovozu svake godine održava manifestacija koja privlači njegove učenike i druge koji su zainteresirani za njegov rad. Posljednji grad u provinciji Nevsehir jest Avanos. Za Avanos su karakteristične radionice za izradu lončarstva u kojima se čak i posjetiteljima nudi da sami izrade svoje predmete uz pomoć pravih majstora lončara.⁵⁴

Slijedeća je provincija Kirsehir smještena između istoka i zapada pa je upravo iz tog razloga bila naseljena čitavih 5000 godina svoje povijesti. Još u srednjem vijeku ovaj je gradić postao dom tzv. Ahi bratstva koje je zapravo predstavljalo bratstvo trgovačkih i zanatskih cehova, a danas predstavlja muslimansku sektu čije moralne i društvene teze imaju važnu ulogu u duhovnom i političkom životu cjelokupne Anatolije. Tijekom 11. stoljeća Kirsehir je za vrijeme vladavine Seljuka postao važan grad u području znanosti i likovne umjetnosti. Naime, tamo je bio otvoren astrološki opservatorij iz 1272. godine, a osim toga značajne atraktivnosti predstavljaju

⁵⁴ <https://www.goturkey.com/destinations/nevsehir> (3.9.2020.)

Alaeddinova džamija, džamija Ahi Evrana, osnivača bratstva zajedno s grobnim mjestom, a malo izvan grada nalazi se mauzolej Asik Paše. U Kamanu smješten je arheološki centar Kalehöyük koji se još uvijek istražuje, no karakterističan je po nasipu pronađenom među lokalnim iskopinama. Osim navedenog centra, regija Mucura je poznat i po jezeru Seyfe, važnom zaštićenom prirodnom području koje je stanište raznih vrsta ptica pa čak i flamingosa, a također je područje Kirsehira poznato po svojim termalnim izvorima. U mjestu Üçayak nekada su se nalazili podzemni gradovi Mucur, Kepez i Dulkadirli koji su bili važni za kršćanstvo zato što su bili korišteni kao skloništa.⁵⁵

Na istoku Capadocije smješten je grad Kayseri s dugom povijesti i bogatim kulturnim naslijeđem još iz vremena rimske Cezareje. Brojne civilizacije su ostavile svoj trag na kulturnu baštinu, a tome svjedoče muzeji na otvorenom, grobnice, kameni reljefi, crkve i druge građevine koje krase centar grada. Jedno od najposjećenijih mjesta u Kayseriju je selo pod nazivom Soğanlı koje se nalazi u okolici Yeşilhisara, a to je selo važno središte Kapadokije poznato po kamenim crkvama sagrađenih s kupolama, svodovima i stupovima, ukrašene su također freskama koje prikazuju biblijske priče. Najpoznatije takve crkve su Kubbeli, Karabaş i Sveta Barbara. Provincija Kayseri je isto tako vrlo poznata po tome što predstavlja rodno mjesto arhitekta Sinana, velikog umjetnika zahvaljujući kojem su nastala neka od najpoznatijih remek – djela Istanbula, dok je njegova rodna kuća pretvorena u muzej. Osim prethodno navedenih crkvi, još jedna karakteristika ove provincije su podzemni gradovi koje su također koristili neki od prvih kršćana za bogoslužje. Najznačajnija atraktivnost Kayserija je kompleks pod nazivom Hunat Hatun iz 13. stoljeća koji se sastoji od džamije, grobnice, javne kupaonice i medrese koja je danas pretvorena u trgovački centar. Osim toga, južno od kompleksa nalazi se selučki mauzolej Döner Kümbet, ali i brojne druge medrese koje svjedoče tome da je Kayseri bio važno središte za obrazovanje. Od toga se svakako ističe škola anatomije to jest Çifte medresa koja danas služi kao Muzej povijesti. Od ostalih atraktivnosti ističu se bazar, Ulu džamija, Hacı Kılıç džamija, Muzej Atatürk te Etnografski muzej. U Kultepeu se nalazi Nacionalni park Sultanske močvare (Sultan Marshes) koji predstavlja utočište za brojne vrste ptica što je posebno zanimljivo za ornitologe i ljubitelje prirode. Ovaj se grad prostire u podnožju ugaslog vulkana Mount Erciyes gdje se nalazi zimski skijaški centar s nekoliko hotela. Stotinjak kilometara od Kayserija nalazi se vodopad Kapuzbasi sa sedam izvora koji izvire iz planine. Potrebno je još spomenuti kako je provincija Kayseri poznata po tekstilu

⁵⁵ <https://www.goturkey.com/destinations/kirsehir> (3.9.2020.).

odnosno izradi tepiha. Za grad Bunyan karakteristični su tepisi, dok se u Yahyaliju proizvode prostirke ukrašene fino pletenim cvjetnim uzorcima.⁵⁶

Eskisehir odnosno njegova naselja zaista su bogata poviješću i kulturom. U mjestu Mihaliççık rođen je poetičar i filozof Yunus Emre stoga je danas tamo otvoren njegov socijalni kompleks. U Sivrihisaru su pronađena značajna umjetnička djela iz razdoblja Osmanskog i Seldžučkog Carstva, no osim toga, ovaj je grad rodno mjesto filozofa Nasreddina Hodže.⁵⁷

Ankara je glavni grad Turske i drugi grad po veličini nakon Istanbula. Najpoznatija atrakcija Ankare je mauzolej Mustafe Kemala Atatürka, utemeljitelja moderne Turske države. Osim toga, postoji Kuća – muzej Kemala Atatürka, Tvrđava, Kodža Tepe džamija, Hadži Bajram džamija, Tehnološki muzej, Muzej rata za neovisnost, Muzej anadolskih civilizacija, Etnografski muzej, Rimske terme i na kraju dva hamama, a to su Sengul hamam i Karadžabej hamam.⁵⁸

Konya se ubraja u jedno od velikih kulturnih središta Turske budući da je ovdje djelovao perzijski islamski filozof, teolog, pravnik, pjesnik i derviš Mevlana Dželaludin Rumi. Upravo se tamo nalazi njegov mauzolej i sjemenište derviša koje je danas prenamijenjeno u muzej s Rumijevim rukopisima, a svake se godine u prosincu održava ceremonija u njegovu spomen. Od ostalih atraktivnosti Konye ističe se Alaeddinova džamija, nekoliko medresa te Arheološki muzej. Sjeverno od Konye smješten je grad Sille u kojem se od atraktivnosti ističe bizantska crkva Aya Eleni i nekoliko kamenih kapela s freskama. Na putu do Beysehira svakako valja pogledati Eflatun Pinar to jest izvor s kamenim bazenom odnosno spomenikom izgrađenim za vrijeme Hetita.⁵⁹

5.7. Istočna Anatolija

Najznačajnija turistička odredišta u Istočnoj Anatoliji su:

- Agri
- Bitlis
- Erzurum
- Kars
- Van

⁵⁶ <https://www.goturkey.com/destinations/kayseri> (3.9.2020.)

⁵⁷ <https://www.goturkey.com/destinations/eskisehir> (3.9.2020.).

⁵⁸ <http://www.tt-group.net/leto/turska/ankara/> (3.9.2020.)

⁵⁹ <https://www.goturkey.com/destinations/konya> (3.9.2020.).

Agri je grad smješten na istoimenoj visoravni koja je pokrivena snijegom tokom cijele godine, no za posjetitelje je idealna od srpnja do rujna. Sjeveroistočno se nalazi Balik Golu poznat po ribljim restoranima, a cjelokupna je regija još poznata i po mnogobrojnim termalnim izvorima. Nedaleko Dogubayazida izgrađena je Ishakpašina palača, a istočno od navedenog mjesta nalazi se selo Uzengili za koji je karakterističan desert asure to jest Noin puding uz koji se veže legenda kako ga je upravo Noina supruga pripremila od posljednjih komadića hrane u arci. U gradu Bitlisu se od turističkih atrakcija ističu Ulu džamija, Serefhan medresa, Seljuk Gökmejdani džamija i Serefiye džamija. U blizini mjesta Tatvan se nalazi popularno zimsko odmaralište to jest skijaški centar Nemrut. Nedaleko Tatvana nalazi se Ahlat u kojem su pronađene ruševine nekoliko seljučkih mauzoleja. Najveći grad u Istočnoj Anatoliji je Erzurum. Tamo se nalazi zimsko odmaralište Palandoken s najdužom skijaškom stazom i najboljom kvalitetom snijega u Turskoj. Još jedna pogodnost ovog mjesta se očituje u tome što je u blizini aerodrom pa je skijalište lako dostupno. Kars je također veći dio godine prekriven snijegom pa to treba uzeti u obzir prilikom planiranja putovanja. U ovom gradu postoji Crkva Svetih apostola u kojoj su oslikani reljefi 12 apostola, zatim Arheološki muzej, a osim toga grad je poznat po tepisima i narodnom plesu. Istočno od Karsa nalazi se srednjovjekovni grad Ani čije su ruševine upisane na UNESCO – v popis svjetske baštine. U Vanu se nalazi istoimeno jezero koje je ujedno i najveće jezero u Turskoj te je okruženo planinama Suphan i İhtiyar Şahap, a također postoje i slapovi Muradiye smješteni sjeverno od Vana. U mjestu postoji stara citadela zajedno s tvrđavom i nekoliko džamija izgrađenih u seldžučkom i osmanskome stilu. Za ovo je mjesto karakteristična još i posebna vrsta mačke koja predstavlja simbol grada, a ima bijelo krzno i oči različitih boja.⁶⁰

6. POSEBNI OBLICI TURIZMA I TURISTIČKI PROMET

U ovom poglavlju biti će navedeni neki od posebnih oblika turizma koji su nude posjetiteljima u Turskoj i turistički promet koji se odnosi na strane turističke dolaske i smještajne kapacitete.

6.1. Utjecaj atrakcijske osnove na razvoj posebnih oblika turizma

Jugozapadna obala Turske ima nekoliko posebnosti zbog kojih su posjetiteljima na raspolaganju iznajmljivanje plovila odnosno krstarenja tradicionalnim guletima. Naime, karakteristike turske obale su takve da obala dugačka tisuću kilometara sadrži mnoštvo luka,

⁶⁰ <https://www.goturkey.com/destinations/regions/eastern-anatolia> (1.9.2020.)

najčešće su zaljevi manje pristupačni odnosno zaklonjeni su nepristupačnim cestama pa su zbog toga iznimno pogodni za kupanje, sunčanje na plaži ili roštiljanje. Tome u prilog ide također topla i povoljna klima. Gulet je posebna vrsta tradicionalne drvene jedrilice, a Egejska je obala karakteristična po tome što posjetiteljima nudi izletnička krstarenja guletima koja najčešće polaze iz Bodruma ili Marmarisa.⁶¹

Slijedeći posebni oblik turizma je vjerski turizam čiji se koncept temelji na Strategiji turizma do 2023. godine koju je izdalo Ministarstvo kulture i turizma Republike Turske. Naime, isplanirali su vjersku turu koja bi prolazila duž cijele zemlje odnosno kroz pet središta vjerskog turizma. Prvi vjerski grad je Sanlurfa u kojoj se nalazi Abrahamova staza, zatim slijedi Kuća Djevice Marije u Izmiru, točnije u četvrti Selcuk, potom grad Tarsus gdje je smještena Crkva Svetog Pavla. Četvrta točka vjerske ture prolazi kroz Konyu gdje se nalazi muzej i grobnica islamskog učenjaka Rumija, dok je posljednja ujedno i najvažnija točka smještena u Istanbulu te je posvećena Eyup Sultanu, prijatelju proroka Muhameda.⁶²

Turska je pogodna i za cikloturizam odnosno za sve ljubitelje bicikliranja zato što nudi ugodnu vožnju biciklom duž cijele obale ili pak nešto teže biciklističke rute koje su pogodnije za avanturiste. Naime, planinski lanac Taurus ima uspone koji dosežu do 1800 metara te su bogati gustom šumom u kojoj su skriveni drevni gradovi, dok primjerice obala Egejskog mora sadrži UNESCO – vu baštinu ili druga povijesna sela koja se mogu obići biciklom. Na web stranici „Cycling in Turkey“ navedene su sve biciklističke rute koje prolaze gradovima kao što su Kemer, Izmir ili Istanbul.⁶³

Što se tiče ostalih posebnih oblika turizma, još se ističe golf turizam i zdravstveni turizam. Najpoznatija destinacija za ljubitelje golfa je Belek, a osim njega ističu se Istanbul, Antalya, Izmir, Ankara i Muğla koje raspolažu s golf terenima i luksuznim odmaralištima s pet zvjezdica. Zahvaljujući brojnim toplicama i lječilištima, Turska ima potencijala za dodatni razvoj zdravstvenog turizma.⁶⁴

⁶¹ B. G. Boniface, C. Cooper, R. Cooper, *Worldwide Destinations*, 6. izdanje, Routledge, str. 307

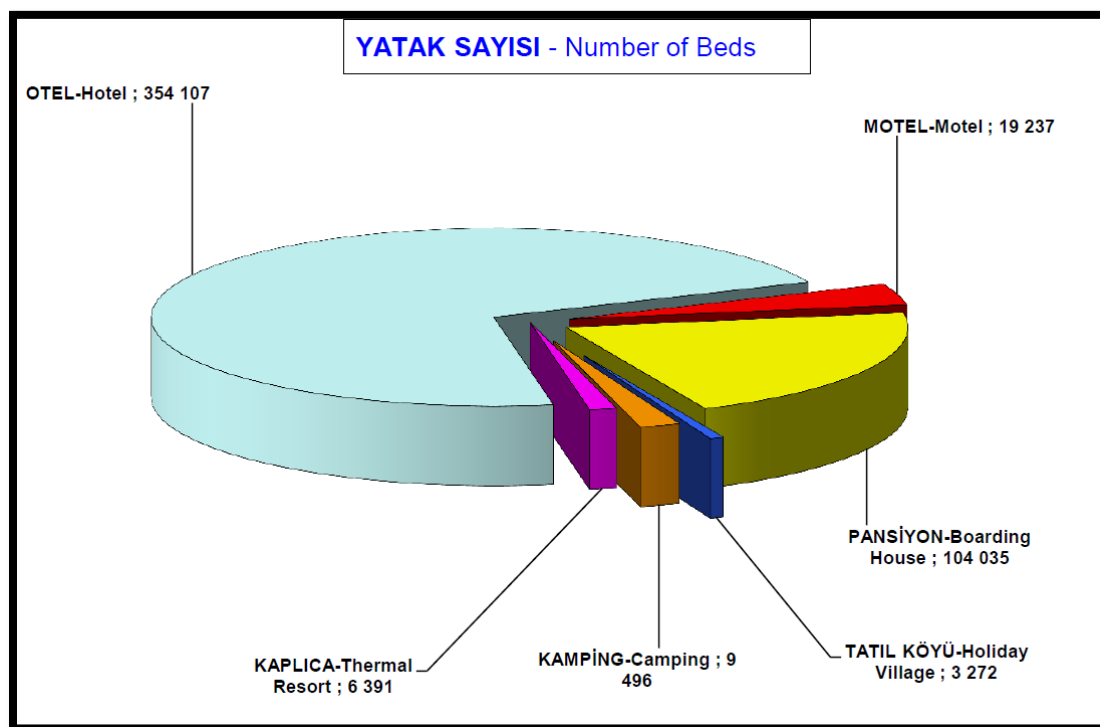
⁶² <https://www.dailysabah.com/religion/2019/10/10/turkey-plans-religious-tourism-route-starting-with-5-destinations> (29.8.2020.)

⁶³ <https://cycling.goturkey.com/> (29.8.2020.)

⁶⁴ <https://www.goturkeytourism.com/things-to-do/things-to-do-and-see-in-turkey.html> (29.8.2020.)

6.2. Smještajni kapaciteti i turistički promet

Prilikom analiziranja nekog prostora, potrebno je uzeti u obzir smještajne kapacitete budući da upravo oni čine važan dio cjelokupne turističke ponude. Naravno da će turisti odabrati onaj smještajni objekt koji zadovoljava njihove potrebe i želje, a u Turskoj su tako na raspolaganju hoteli, moteli, panisoni, turistička naselja, kampovi i termalni rezorti. Grafikon (sl. 2) prikazuje broj postelja prema određenoj vrsti smještajnog objekta. Prema podacima iz 2016. godine u Turskoj najveći broj postelja imaju hoteli što znači da imaju sveukupno 354 107 postelja, a zatim slijede pansioni sa sveukupno 104 035 postelja. Nakon toga, na trećem mjestu su moteli, a poslije motela slijede redom kampovi, zatim termalni rezorti, a na posljednjem mjestu po broju postelja su turistička naselja.

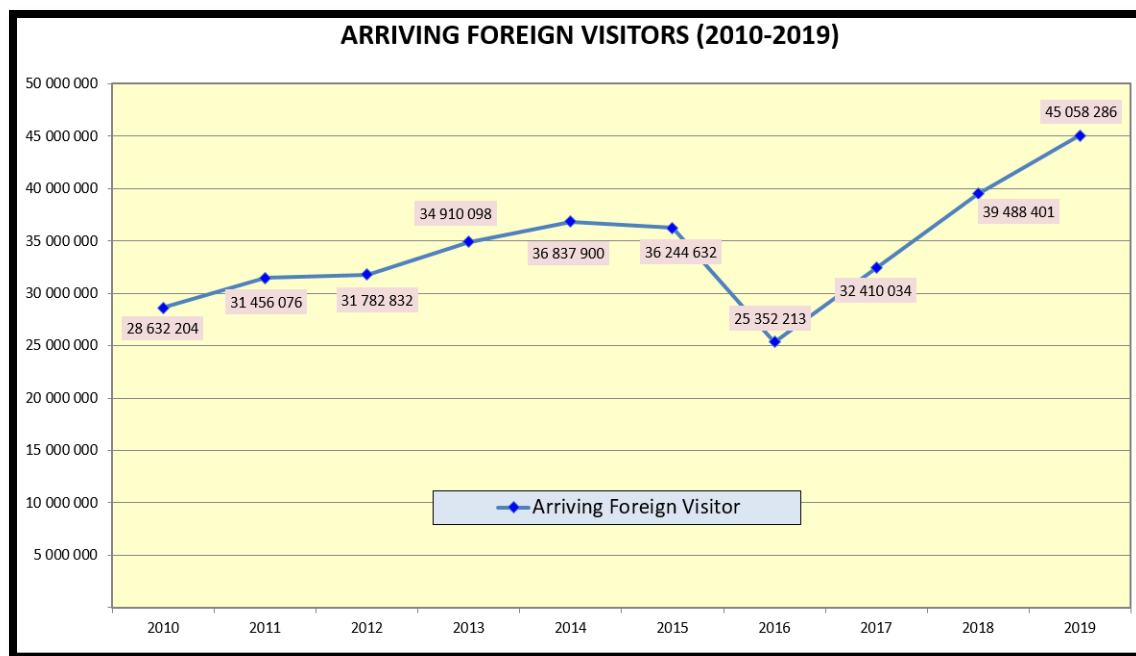

Slika 2. Broj postelja prema pojedinim smještajnim objektima

Izvor: <https://www.ktb.gov.tr/EN-249313/yearly-bulletins.html> (2.9.2020.)

Na sljedećem su grafikonu (sl. 3) prikazani strani turistički dolasci u razdoblju od 2010. do 2019. godine. Grafikon prikazuje da su turistički dolasci većinom u stalnom porastu, no iznimka je 2016. godine kada je zabilježen pad turističkih dolazaka. U razdoblju od 2010. do 2015. godine prisutna je uzlazna putanja, s time da je 2011. i 2012. godine zabilježen gotovo isti broj dolazaka, a ista se situacija odvijala i 2014. i 2015. godine kada je također zabilježen gotovo isti broj. Godine

2016. broj stranih dolazaka turista iznosio je 25 352 213 što je znatno manje nego prethodnih godina. Naime, tada je došlo do krize u turističkoj industriji Turske zbog sukoba s Rusijom. Inače upravo Rusija predstavlja jedan od najvećih izvora posjetitelja za Tursku, no zbog nastalog zračnog incidenta između dvije države, Rusija je izdala zabranu putovanja svojih državljana na teritorij Turske. Već slijedeće godine, 2017. turizam se u Turskoj polako počeo oporavljati. Pravi je “boom” doživio 2018. godine kada je zabilježen znatno veći broj u odnosu na sve prethodne godine, a iznosio je 39 488 401 stranih turističkih dolazaka. U zadnje vrijeme Turska postaje sve popularnija turistička destinacija koja je uspjela zaustaviti pad stranih dolazaka kao i stagniranje turizma. Istanbul primjerice postaje sve popularnije odredište. a osim toga, turski su hotelijeri i ugostitelji odlučili sniziti cijene stoga se povećala popunjenost smještanih kapaciteta. Dokaz tome da je Turska vrlo popularna turistička destinacija je upravo brojka stranih dolazaka koja je u 2019. godini iznosila čak 45 milijuna turističkih dolazaka.

Slika 3. Strani turistički dolasci od 2010. do 2019. godine

Izvor: <https://www.ktb.gov.tr/EN-249299/yearly-bulletins.html> (2.9.2020.).

Tablica (tab. 1) prikazuje kako je u prvih sedam mjeseci 2020. godine Tursku posjetilo svega 5 440 406 milijuna posjetitelja. Naime, zbog aktualne situacije uzrokovane koronavirusom (COVID – 19) broj stranih dolazaka u srpnju smanjio se za čak 85, 9% u odnosu na prethodnu

2019. godinu, dok se broj dolazaka u razdoblju od siječnja do lipnja smanjio za 77,97% u odnosu na prethodnu godinu.

DISTRIBUTION OF ARRIVING FOREIGN VISITORS BY YEARS AND MONTHS					
MONTHS	YEARS			RATE OF CHANGE (%)	
	2018	2019	2020*	2019/2018	2020/2019
JANUARY	1 461 570	1 539 496	1 787 435	5,33	16,11
FEBRUARY	1 527 070	1 670 238	1 733 112	9,38	3,76
MARCH	2 139 766	2 232 358	718 097	4,33	-67,83
APRIL	2 655 561	3 293 176	24 238	24,01	-99,26
MAY	3 678 440	4 022 254	29 829	9,35	-99,26
JUNE	4 505 594	5 318 984	214 768	18,05	-95,96
JULY	5 671 801	6 617 380	932 927	16,67	-85,90
AUGUST	5 383 332	6 307 508		17,17	
SEPTEMBER	4 792 818	5 426 818		13,23	
OCTOBER	3 755 467	4 291 574		14,28	
NOVEMBER	1 966 277	2 190 622		11,41	
DECEMBER	1 950 705	2 147 878		10,11	
TOTAL	39 488 401	45 058 286		14,11	
7 MONTHLY TOTAL	21 639 802	24 693 886	5 440 406	14,11	-77,97

(*): Provisional Data.

Tablica 1. Broj stranih dolazaka u prvih sedam mjeseci 2020. godine

Izvor: <https://www.ktb.gov.tr/EN-256545/2020.html> (2.9.2020.).

7. ZAKLJUČAK

Zadatak ovog završnog rada bio je obraditi turističko – geografska obilježja atrakcijske osnove Turske što je na kraju i obrađeno kroz geografski smještaj, prirodne i društvene atrakcije te kroz turističku regionalizaciju. Kroz rad su bili navedeni i pojedini statistički podaci odnosno smještajni kapaciteti i broj turističkih dolazaka. Turizam se u Turskoj stalno razvija kako bi postao održivi, obogaćuje se turistička ponuda te se razvijaju posebni oblici turizma kako bi turizam mogao biti cjelogodišnji za što Turska svakako ima vrlo visoki potencijal. Posebni oblici turizma u Turskoj su vjerski turizam, cikloturizam, golf turizam, zdravstveni turizam, kulturni turizam i arheološki turizam. Dokaz razvijanja i obogaćivanja turističke ponude je upravo to što je broj stranih dolazaka turista u stalnom porastu. U kontekstu turizma, može se zaključiti da je geografski položaj povoljan i to zbog određenih prirodnih atraktivnosti kao što je primjerice činjenica da se turska obala proteže kroz četiri mora, Crno, Mramorno, Egejsko i Sredozemno more. Osim toga, pojedina su gorja u Turskoj pogodna za bavljenje zimskim turizmom, dok je klima povoljna za kupanje, sunčanje i druge aktivnosti tokom ljetnih mjeseci. Što se društvenih atraktivnosti tiče, može se zaključiti da je najveći naglasak upravo na kulturno povijesnim – spomenicima. Osim kulturno – povijesnih spomenika, turističku ponudu Turske dodatno obogaćuju razne manifestacije i uvelike poznata turska gastronomija. Teritorij Turske dijeli se na sedam turističkih regija. To su: Mediteransko, Egejsko, Mramorno i Crnomorsko primorje te Jugoistočna, Središnja i Istočna Anatolija. Svaka pojedina regija ima svoje specifičnosti. Mediteransko je primorje iznimno popularna među turistima zato što sadrži mnoštvo kupališta i plaža. Karakteristika Egejskog primorja se očituje u tome što ima najrazvedeniju obalu. Prednost Mramornog primorja je to što se na tom području nalazi Istanbul, grad na dva kontinenta odnosno grad s najvećim brojem kulturno – povijesnih spomenika u Turskoj. Karakteristike Crnomorskog primorja očituju se u tome što posjetiteljima može ponuditi kupališni i kulturni turizam, a s druge strane čak i zimski turizam. Najznačajnija destinacija u Jugoistočnoj Anatoliji je svakako Sanlurfa koja predstavlja destinaciju vjerskog turizma. U Središnjoj je Anatoliji smještena Ankara, glavni grad Republike Turske, a od ostalih se destinacija ističu Sivas, Nigde, Nevsehir, Kirsehir, Kayseri, Eskisehir i Konya. Najznačajnije destinacije u regiji Istočna Anatolija su Agri, Bitlis, Erzurum, Kars i Van.

LITERATURA

Knjige:

1. Bockhorni, R., Latzke, H., E., *Turska*, Zagreb, Znanje, 2010.
2. Boniface, B. G., Cooper, C., Cooper, R., *Worldwide Destinations*, 6. izdanje, Routledge
3. Curić, Z., Glamuzina, N., Opačić, V. T.: *Geografija turizma regionalni pregled*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2013.
4. Klemenčić, M., *Atlas Europe*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1997.
5. Malić, A., *Geoprometna obilježja svijeta*, Koprivnica, Dr. Feletar, 1995.
6. Natek, K., Natek, M., *Države svijeta 2000*, Zagreb, Mozaik knjiga, 2000.
7. Šegota, T., Filipčić, A., *Klimatologija za geografe*, Zagreb, Školska knjiga, 1996.

Internetski izvori:

1. Hrvatska enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža – on-line izdanje
<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62811> (22.7.2020.).
2. Library – Central Intelligence Agency - CIA
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> (22.7.2020.).
3. Encyclopedia Britannica
<https://www.britannica.com/place/Turkey/The-central-massif#ref44462> (22.7.2020.).
4. Turkey Travel Planner
<https://turkeytravelplanner.com/details/Food/index.html> (28.7.2020.).
5. Članci o turizmu – Vivit Tours
<https://hrv.vivit-tours.com/8-popular-festivals-turkey-that-make-it-an-irresistible-holiday-destination-510563> (30.7.2020.).
6. Cycling In Turkey
<https://cycling.goturkey.com/> (29.8.2020.)
7. Go Turkey Tourism
<https://www.goturkeytourism.com/things-to-do/things-to-do-and-see-in-turkey.html>
(29.8.2020.)
8. GoTurkey – Official Travel Guide of Turkey
<https://www.goturkey.com/> (1.9.2020.).

9. Daily Sabah

<https://www.dailysabah.com/religion/2019/10/10/turkey-plans-religious-tourism-route-starting-with-5-destinations> (29.8.2020.)

10. Culture Trip: Created for Curious Travellers

<https://theculturetrip.com/europe/turkey/articles/the-best-museums-in-turkey/> (2.9.2020.)

11. Republic Of Turkey Ministry of Culture and Tourism

<https://www.ktb.gov.tr/EN-249313/yearly-bulletins.html> (2.9.2020.)

12. TT Group: Turistički portal

<http://www.tt-group.net/leto/turska/ankara/> (3.9.2020.).

POPIS PRILOGA

POPIS SLIKA

Slika 1. Geografski položaj Turske _____	2
Slika 2. Broj postelja prema pojedinim smještajnim objektima _____	35
Slika 3. Strani turistički dolasci od 2010. do 2019. godine _____	36

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj stranih dolazaka u prvih sedam mjeseci 2020. godine _____	37
---	----

SAŽETAK

Turska je država koja se svojim geografskim položajem prostire na dva kontinenta, Europu i Aziju. Glavni grad je Ankara, a drugi po veličini najveći grad je Istanbul. Prirodne atraktivnosti kao što su more, klima, reljef, flora i fauna uvelike utječu na razvoj turističke ponude. Osim prirodnih atraktivnosti, društvene atraktivnosti poput kulturno – povijesnih spomenika, kulturnih ustanova, gastronomije i manifestacija isto tako privlače sve veći broj turista pa tako Turska postaje sve popularnija turistička destinacija. U Turskoj postoji sveukupno sedam turističkih regija. Najpoznatije turističke destinacije u Turskoj su Istanbul, Ankara, Antalya, Izmir, Bodrum, Edirne, Bursa, Sanlurfa, Konya, Trabzon i Amasya.

Ključne riječi: Turska, turistička obilježja, geografska obilježja, atrakcijska osnova, prirodne atraktivnosti, društvene atraktivnosti, turistička regionalizacija, posebni oblici turizma, turistički promet.

SUMMARY

Turkey is a country whose geographical position extends in two continents, Europe and Asia. The capital is Ankara and the second largest city is Istanbul. Natural attractions such as sea, climate, relief, flora and fauna influence the development of tourism offer. Social attractions such as cultural and historical monuments, cultural institutions, gastronomy and events are also increasing number of tourists so Turkey is becoming an popular tourist destination. There are seven tourism regions in Turkey. The most famous tourist destinations in Turkey are Istanbul, Ankara, Antalya, Izmir, Bodrum, Edirne, Bursa, Sanlurfa, Konya, Trabzon and Amasya.

Key words: Turkey, tourism features, geographical features, attraction base, natural attractions, social attractions, tourism regionalization, special form of tourism, tourism movement.